

Opinnäytetyö

Anna Kulo 2201658

YTUTSK22

Palautuspäivämäärä 25.5.2024

Anna Kulo 2201658

Vankien kokemuksia vankeusajan ja vapautumisvaiheen perhetyöstä

Opinnäytetyö YAMK| Tiivistelmä

Turun ammattikorkeakoulu

Koulutus

Opinnäytetyön valmistumisajankohta 25.05.2024| 47 sivua

Tekijä Anna Kulo

Vankien kokemuksia vankeusajan ja vapautumisvaiheen perhetyöstä

Tämä tutkimus tehtiin osana Turun AMK:n ja Sopiva oy:n tutkimusryhmähanketta "Perheellisten vankien mielenterveyden edistäminen perhetyön avulla". Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa tietoa, jonka avulla voidaan kehittää vankeusajan sekä vapautumisvaiheen perhetyötä. Työssä kartoitettiin vankien parissa toteutettavaa perhetyötä sekä kuvattiin vankien kokemuksia vankilassa tehtävästä ja vapautumisvaiheen perhetyöstä, miten nämä ovat vaikuttaneet vangin perhesuhteisiin

Laadullinen tutkimusaineisto kerättiin käyttäen apuna puolistrukturoitua haastattelulomaketta. Tutkimukseen haastateltiin 11 vankia.

Teemahaastatteluissa käytiin läpi keskeiset teemat tutkimusongelmaan vastaamiseksi. Aineisto analysoitiin käyttäen induktiivista sisällönanalyysiä.

Tuloksista voidaan päätellä, että vankeusaikaisella perhetyöllä on tärkeä rooli vankien vanhemmuuden tukemisessa, perhesuhteiden ylläpitämisessä sekä sosiaalisessa kuntoutumisessa. Tutkittavat kokivat vankeusaikaisen perhetyön vahvistaneen perhesuhteitaan. Usea tutkittavista kertoi havainneensa paranemista vuorovaikutuksessa lastensa kanssa sekä perheen yhteenkuuluvuuden vahvistumista. Tulosten perusteella voidaan suositella perhetyön kehittämistä osana vankeusaikaisia kuntoutusohjelmia, jotta vankien perhesuhteet ja vanhemmuustaidot voivat vahvistua entisestään.

Asiasanat:

Vankeinhoito, perhetyö, vanhempi-lapsisuhde, lapsen asema

Bachelor's / Master's Thesis | Abstract

Turku University of Applied Sciences

Degree programme

Completion year of the thesis 25.5.2024| Total number of pages 47

Author Anna Kulo

Prisoners' Experiences of Family Work during Imprisonment and Reentry Phase

This study was conducted as part of the research group project between Turku University of Applied Sciences and Sopiva Ltd. titled "Promoting the Mental Health of Imprisoned Parents through Family Work". The aim of the research was to produce information that could be used to enhance family work during both the incarceration and post-release phases. The study mapped out the family work conducted with prisoners and described prisoners' experiences of family work during incarceration and post-release, and how these experiences have impacted their family relationships.

Qualitative research data was collected using a semi-structured interview form. Theme interviews were conducted to address key themes related to the research problem. The data was analyzed using inductive content analysis.

The results suggest that family work during incarceration plays an important role in supporting prisoners' parenthood, maintaining family relationships, and social rehabilitation. The participants felt that family work during incarceration had strengthened their family relationships. Several participants reported improvements in interaction with their children and increased family cohesion. Based on the results, it can be recommended to develop family work as part of incarceration rehabilitation programs to further strengthen prisoners' family relationships and parenting skills.

Keywords:

Prison administration, family work, parent-child relations, child's status

Sisältö

1 Johdanto	7
2 Vankeusajan perhetyön lähtökohdat	9
2.1 Perhetyö	9
2.2 Vanhemman vankeuden vaikutus lapseen	9
2.3 Vanhempana vankilassa	11
2.4 Perhetyön merkitys vankeusaikana	12
3 Vankeusajan perhetyön käytäntöjä ja muotoja	15
3.1 Interventiot vanhemmuuden tukena	15
3.2 Yhteistyö eri tahojen kanssa, kolmas sektori	18
3.3 Tapaamiset, perhetapaamiset	19
3.4 Yksilökeskustelu, tuen tarpeen selvittely	20
3.5 Ryhmät, perheleirit	21
3.6 Vankilan perheosasto	21
4 Tutkimuksen tavoite ja tarkoitus	23
5 Tutkimuksen empiirinen toteutus	24
5.1 Tutkimuksen kohderyhmä	24
5.2 Aineistonkeruu	25
5.3 Tutkimusaineiston analyysi	26
6 Tutkimuksen tulokset	29
6.1 Vankien kokemukset vankilassa tehtävästä ja vapautumisvaiheen perhetyöstä	29
6.2 Perhetyön vaikutukset perhesuhteisiin vankien kokemana	33
6.3 Kehittämisehdotukset vankilassa toteutettavasta ja vapautumisvaiheessa tapahtuvasta perhetyöstä	36

7 Tutkimuksen eettiset ja luotettavuuteen liittyvät kysymykset	40
7.1 Eettisyys	40
7.2 Luotettavuus	41
8 Pohdinta	43
8.1 Vankien kokemuksia perhetyöstä	43
8.2 Perhetyön vaikutukset vankien kokemana	44
8.3 Kehittämisehdotukset	46
9 Johtopäätökset ja jatkotutkimusehdotukset	47
Lähteet	48

Liitteet

Liite 1. Tutkittavien suostumuslomake

Liite 2. Tiedote tutkimuksesta

Liite 3. Taustatietolomake

Liite 4. Haastattelulomake

1 Johdanto

Suomen vankiloissa oli vuonna 2023 keskimäärin 3143 vankia päivittäin (Rikosseuraamuslaitos, 2023). Vankeuden täytäntöönpanon tavoitteena on lisätä vangin valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan edistämällä elämänhallintaa ja yhteiskuntaan sijoittumista (Vankeuslaki 767/2005). Vankeuslaki korostaa suhteiden ylläpitämistä läheisiin. Vankeuslain normaalisuusperiaatteen mukaan vankilan olot tulee järjestää niin pitkälle kuin mahdollista vastaamaan yhteiskunnassa vallitsevia elinoloja. Perhe on keskeinen voimavara vankilassa ollessa ja yhteiskuntaan sijoituessa. (THL, 2024.)

Alaikäisiä lapsia, joiden vanhempi on vankilassa, arvioidaan olevan noin 10 000 (Ensi- ja turvakotien liitto, 2019). Vanhemman vankeusrangaistus aiheuttaa merkittäviä kielteisiä vaikutuksia ja pitkälle kantavia kansanterveydellisiä ongelmia. Tutkimusten mukaan vanhemman vankeus lisää lapsen riskiä fyysisille ja psyykkisille terveysongelmille. Vankien lapsilla on suurentunut riski joutua kiusatuksi tai syrjityksi, heidän riskinsä sosiaalisille-, emotionaalisille- sekä käyttäytymisongelmille on kohonnut. Vanhemmalle lapsesta erossaolo voi tarkoittaa ongelmia vanhemmuuteen kiinnittymisessä ja vuorovaikutussuhteen luomisessa lapsen kanssa. Erossaolo lapsesta vangitsemisen kautta voi aiheuttaa stressiä, epätoivoa ja voimattomuutta vanhemmuuteen liittyen. (Mok ym. 2018; Myers ym. 2017; Lamb & Griffith, 2019; Humphreys 2018; Norman & Enebrink, 2020; Nosek ym. 2019.)

Perhesuhteita ylläpitävä ja tukeva työ kuuluu Rikosseuraamuslaitoksen strategian mukaiseen toimintaan. Rangaistukseen tuomitun yhteydenpitoa yhteiskunnan palveluverkostoon, sosiaalisiin verkostoihin, perheeseen ja lapsiin tulee tukea. Yhteistyön lisääminen ja verkostoituminen eri viranomaisten ja yhteistyötahojen, erityisesti lastensuojelun kanssa on linjattu tärkeäksi. Lastensuojelu-, sosiaalihuolto- ja vankeuslaki, laki yhdyskuntaseuraamuksista

sekä kansainväliset sopimukset ja suositukset edellyttävät, että rikosseuraamusalalla tulee vielä aiempaa enemmän huomioida lapsen etu ja oikeudet. (Rikosseuraamuslaitos, 2019, Rikosseuraamuslaitos, 2023.)

Vankiloissa tehtävään perhetyöhön vaikuttavat eri tasoiset asiat (Rikosseuraamuslaitos, 2023). Tässä työssä tarkastellaan perhetyön merkitystä vangitun näkökulmasta suhteessa hänen lapseensa tai lapsiinsa. Työssä kartoitetaan vankien parissa toteutettavaa perhetyötä, sen eri muotoja ja käytänteitä sekä kuvataan vankien kokemuksia vankilassa tehtävästä - sekä vapautumisvaiheen perhetyöstä, miten nämä ovat vaikuttaneet vangin vanhempi-lapsisuhteeseen. Tässä tutkimuksessa perhesuhde käsitettä käytetään vanhempi-lapsisuhteen synonyymina.

Tutkimus tehdään opinnäytetyönä, joka pohjautuu Turun AMK:n ja Sopiva oy:n yhteistyöhankkeeseen Perheellisten vankien mielenterveyden edistäminen perhetyön avulla.

2 Vankeusajan perhetyön lähtökohdat

2.1 Perhetyö

Perhetyö on sosiaalihuoltolain mukaista sosiaalipalvelua. Sen tarkoituksena on tukea vanhemmuutta, ohjata lasten hoidossa ja kasvatuksessa, vahvistaa perheen toimintakykyä, tukea perheen vuorovaikutustaitoja sekä sosiaalisen verkoston laajentamista. Perhetyö ei vaadi lastensuojelun asiakkuutta. (THL, 2022.)

Lapsi- ja perhetyön tarkka määrittely Rikosseuraamuslaitoksessa on haastavaa, koska eri toimintamuodot, tavoitteet ja organisointi vaihtelevat alueittain ja yksiköittäin. Lapsi- ja perhetyön katsotaan kuitenkin olevan eri menetelmiä ja eri toimintamuotoja käyttäen osa kaikkien työntekijöiden työnkuvaa.

Rikosseuraamuslaitoksessa lapsi- ja perhetyön tavoitteena on vähentää seuraamuksesta aiheutuvia haittavaikutuksia ja edistää tuomitun sijoittumista yhteiskuntaan. Lapsi- ja perhetyöllä tuetaan rikosseuraamusasiakkaiden, heidän lastensa sekä perheensä sosiaalista ja taloudellista hyvinvointia sekä perhesuhteita. (Rikosseuraamuslaitos, 2019.)

2.2 Vanhemman vankeuden vaikutus lapseen

"Lapsuuden alkuperä vaikuttaa aikuisuuden matkasuunnitelmiin. Elämän aikana ihmiset kohtaavat erilaisia sosiaalisia, taloudellisia, biologisia, psykologisia ja kasvatuksellisia tekijöitä, jotka usein perustuvat heidän sosioekonomiseen asemaansa. Nämä tekijät yhdessä vaikuttavat terveyseroihin myöhemmin elämässä" (Myers ym. 2017).

Vanhemman vankeusrangaistus on merkittävä uhka lapsen kehitykselle ja terveydelle (Lamb & Griffiths, 2019). Vankien lapset muodostavat haavoittuvan ryhmän, jolla on suurentunut riski sosiaaliin, emotionaaliin ja käyttäytymisongelmiin. Heillä on taipumus kohdata enemmän mielenterveysongelmia ja he ovat alttiimpia kiusaamiselle ja syrjinnälle (Norman & Enebrink, 2020). Erityisesti äidin vankeus lisää lapsen riskiä rikollisuuteen, mielenterveysongelmiin, fyysisiin terveysongelmiin ja lastensuojelukontakteihin. (Myers ym. 2017; Lamb & Griffiths, 2019; Humphreys, 2018; Nosek ym. 2019).

Vangitun vanhemman lapselta puuttuu usein suojaavia tekijöitä, kuten lämmin vanhemmuus, vähäinen vanhempien ristiriita, vanhempien hyvä terveys, vanhempien positiivinen mieliala ja yhteistyö vanhemmuudessa. Suru ja menetyksen tunteet lapsuudessa voivat vaikuttaa emotionaaliseen kehitykseen ja ennustaa vaikeuksia myöhemmässä elämässä (Lamb & Griffiths, 2019). Vankeusrangaistus voi myös pahentaa taustalla olevia terveysongelmia, päihteiden väärinkäyttöä ja perheväkivaltaa, mikä asettaa vankien lapset erityisen haavoittuvaan asemaan. (Waldegrave & Woodall, 2015; Lamb & Griffiths, 2019).

Lapsen ja vanhemman välinen suhde vaikuttaa siihen, miten lapsi selviytyy vanhemman vankeusajasta (Miller, 2006). Suomessa arviolta noin 10 000 alaikäistä lasta kokee vanhemman suorittavan vankeusrangaistusta vuosittain (Rikosseuraamuslaitos, 2017). Useat kansainväliset tutkimukset ovat osoittaneet vankeusajan vaikuttavan sekä lapseen että vankeudessa olevaan vanhempaan. Lapsuuden ongelmat nähdään pääasiassa johtuvan vanhempien ja vanhemmuuden haasteista, jotka alkavat jo ennen lapsen syntymää, vaikuttavat fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen, terveyskäyttäytymiseen, kognitiiviseen kehitykseen sekä myöhempään koulutustasoon (Humphreys, 2018; Nosek ym. 2019; Myers ym. 2018). YK:n mukaan vankien lapset kuuluvat maailman haavoittuvimpiin lapsiryhmiin, mutta he jäävät usein huomaamatta järjestelmissä, jotka eivät tunnista heitä ryhmänä (Soulder & McArthur, 2018).

2.3 Vanhempana vankilassa

Viime vuosikymmeninä lasten ja heidän vangittujen vanhempiensa väliset suhteet ovat saaneet yhä enemmän huomiota, mikä on johtanut vankilajärjestelmien maailmanlaajuisesti toteuttamaan perheystävällisiä tapaamisympäristöjä ja vankilapohjaisia vanhemmuuden ohjelmia. Tavoitteena näissä interventioissa on parantaa vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta sekä sosiaalisten suhteiden laatua. Interventioiden avulla pyritään tukemaan vankia omaksumaan vanhemmuuden roolinsa ja auttamaan lasta selviytymään vanhemman vangitsemisen aiheuttamasta stressistä. (Knutz ym. 2023.)

Vanhemmalle lapsesta erossaolo vangitsemisen vuoksi voi aiheuttaa ongelmia vanhemmuuteen kiinnittymisessä ja vuorovaikutussuhteen luomisessa lapsen kanssa (Mok ym. 2018). Erossaolo lapsesta vangitsemisen seurauksena voi tuoda mukanaan stressiä, epätoivoa ja voimattomuutta vanhemmuuteen liittyen. Vaikka positiivinen vanhemmuus on merkittävä tekijä lapsen terveille kehitykselle, vangitulla vanhemmalla voi olla vaikeuksia sitoutua tähän johtuen erilaisista negatiivisista tekijöistä, kuten päihderiippuvuudesta, köyhyydestä tai omassa lapsuudessa koetusta positiivisen vanhemmuuden puutteesta. (Norman & Enebrink 2020.)

Yksi suurimmista haasteista vangitsemisen vaikutusten ymmärtämisessä on rajallinen virallinen tieto vankien perheistä. Perheiden tunnistaminen on monimutkaista, sillä he eivät usein halua tulla tunnistetuiksi eri alojen ja tietojärjestelmien kautta, tiedon jakaminen on usein rajoitettua. Lisäksi tietoisuus tästä ryhmästä on usein vähäistä (Perry, 2016). Ehkä juuri näistä syistä suuri osa olemassa olevasta vangitsemisen vaikutuksia käsittelevästä tutkimuksesta keskittyy vankien lapsiin. Vaikka vankilat keräävät tyypillisesti

joitain tietoja vankien alaikäisistä lapsista, vaatii alueen kokonaisvaltainen ymmärtäminen vielä lisää tutkimusta. (DeHart ym. 2018.)

2.4 Perhetyön merkitys vankeusaikana

Vangitseminen vaikuttaa merkittävästi vangin läheisiin, perheisiin ja yhteiskuntaan. Perheellisten vankien rangaistuksilla on suurempi vaikutus yhteiskuntaan kuin perheettömien vankien rangaistuksilla (Pierce, 2015). Palveluiden koordinointi ja päällekkäisyyksien tunnistaminen sekä yhteistyön edistäminen eri toimijoiden välillä tulisi huomioida, jotta haittoihin saataisiin kattavammin puututtua. (DeHart ym. 2018.)

Lastensuojelulla ja vankeinhoidolla on lakisääteinen, yhteinen tavoite edistää lapsen ja vangitun vanhemman hyvinvointia ja yhteydenpitoa, mutta yhteisesti neuvoteltua toimintamallia yhteistyölle ei ole. Molemmilla organisaatioilla on omat erilliset toimintatapansa vanhemmuuden tuen kysymyksissä. Vankilan ja lastensuojelun yhteistyössä ei tällä hetkellä huomioida lapsen tukemista vanhemman vankeuden aiheuttamissa tekijöissä. (Lassila & Suonio, 2018.)

Vangit, joiden perhesuhteet ovat parantuneet vankeusaikana, uusivat epätodennäköisemmin rikoksensa. Perhekontaktien ylläpitäminen ja parantaminen voivat vähentää myös sukupolvien yli jatkuvaa rikollisuutta. Lisäksi perhekontaktien on osoitettu vähentävän kurinpitorikkomuksia sekä lisäävän ehdonalaisen vapauden onnistumisen todennäköisyyttä. Tekijöistä, jotka voivat heikentää tai vahvistaa perhesiteitä vankeusaikana, tiedetään kuitenkin vähän. (Butler ym. 2018; Myers ym. 2017; Burton-Smith & McCanthy, 2016; Pierce, 2015.)

Rikollisuuden sukupolvien välistä vaikutusta ehkäisevien toimenpiteiden tulisi kohdistua perhetekijöihin ja positiivisen vanhemmuuden korostamiseen (Norman & Enebrink, 2020). Lapsiystävälliset tapaamistilat edistävät positiivista vuorovaikutusta perheenjäsenten välillä (Myers ym. 2017; Pierce, 2015).

Perheen tarpeisiin keskittyminen yhdistettynä vertaisoppimiseen näyttää lisäävän kuntoutusohjelmien tehoa. On tärkeää, että kuntoutusprosessi toimii yhteistyönä kuntoutettavien kanssa ja tukee heidän todellisia tarpeitaan. Jotta pitkän aikavälin parannuksia saavutettaisiin, perheiden tulisi saada harjoitella oppimiaan vanhemmuuden taitoja sekä käyttää näitä taitoja perhesuhteiden ylläpitämiseen ja parantamiseen. (Butler ym. 2018.)

Vanhemmuuden tukeminen rangaistusaikana vaatii henkilöstöltä kykyä arvioida vanhemmuuden tilannetta ja tarvetta tuelle. Perheen roolin huomioiminen on tärkeää onnistuneen vapautumisen kannalta (Muenther & Charles, 2020). Sosiaalinen tuki, mielekäs kommunikointi perheenjäsenten kanssa, perhe-elämään keskittyvät tukiohjelmat sekä mahdollisuus yksilölliseen neuvontaan perheen tai parisuhteen tarpeisiin vastaamiseksi ovat vangitun perustarpeet suhteessa perheeseen. (Bartlet & Eriksson, 2018; Pierce, 2015; Waldegrave & Woodall, 2015.) Selkeät käytännöt vähentävät epärealistisia odotuksia sekä poikkeamia (DeHart ym. 2018).

Kaikkien vankien kohdalla perhesuhteiden tukeminen ei ole mahdollista. Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstön tulee osata arvioida, onko vanhemmuus sellaista, että sitä tulee tukea rangaistusaikana, vai onko vanhemman toiminnalla negatiivisia vaikutuksia lapseen tai puolisoon. Vanhemmuuden tukeminen voi toisaalta olla myös sitä, että tuetaan vanhempaa muodostamaan realistinen käsitys omista vanhemmuuden kyvyistään sekä roolistaan lapsen elämässä. (Rikosseuraamuslaitos, 2019.)

Rikosseuraamuslaitoksen viimeisimmässä lapsi- ja perhetyön selvityksessä linjattiin, että lapsi- ja perhetyö tulee sisällyttää osaksi koko henkilöstön työtä. Kaikessa henkilökunnan toteuttamassa lähityössä ja päätöksenteossa tulee ottaa huomioon lapsen etu ja lapsiystävälliset käytännöt. Selvityksessä ja suosituksissa on huomioitu YK:n lapsen oikeuksien lisäksi EuroPris:n linjaukset lapsi- ja perhetyön hyvistä käytänteistä ja Euroopan neuvoston suositukset koskien vangittujen vanhempien lapsia. (Rikosseuraamuslaitos, 2019.)

Suomessa on tehty aiemmin joitakin vankien perhetyöhön liittyviä hankkeita, kuten Ehjä perhe 2007-2011, KRITS, Vanhempi vankilan portilla 2017-2019, Ensi- ja turvakotien liitto. Kuitenkaan vankilassa olevan vanhemman toiveita perhetyölle ja vanhemmuuden tukemiselle ei ole kattavasti selvitetty.

3 Vankeusajan perhetyön käytäntöjä ja muotoja

Kansainvälisesti kehitetyt vanhemmuuden interventiot vangituille vanhemmille ovat osoittautuneet tehokkaiksi monin tavoin. Näihin interventioihin osallistuneet vanhemmat ovat raportoineet parantuneesta vuorovaikutuksesta lapsensa kanssa, selkeämmästä vanhemmuuden roolista, lisääntyneestä empatiakyvystä, alhaisemmasta stressitasosta, tiiviimmästä yhteydestä lapseen, sekä aktiivisemmasta vanhemmuudesta ja yhteistyöstä toisen vanhemman kanssa. Lisäksi on havaittu, että interventioilla voi olla positiivinen vaikutus lapsen käyttäytymiseen ja mahdollisesti myös vanhemman uusimisrikollisuuden vähenemiseen. (Myers ym. 2017.)

Tutkimuksia vankeudenaikaisesta perhetyöstä ja sen eri muodoista on tehty pääasiassa Iso-Britanniassa, Yhdysvalloissa, joissain Skandinavian maissa sekä Australiassa (Bartlett & Trotter, 2019).

3.1 Interventiot vanhemmuuden tukena

Iso-Britanniassa kehitetty ohjelma on suunnattu vangituille isille, joilla on alle kolmevuotias lapsi. Ohjelman tarkoituksena on edistää isän ja lapsen välistä sitoutumista ja kiintymyssuhdetta positiivisen ja rakastavan vuorovaikutuksen kautta. Vangittuja isiä rohkaistaan luomaan läheisiä suhteita lapsiinsa rikollisuuden uusimisen ehkäisemiseksi. Ohjelmaan kuuluu viikoittainen kahden tunnin keskustelu terveydenhoitajan kanssa. Ohjelma on suunniteltu vastaamaan kunkin perheen yksilöllisiä tarpeita. (Lamb & Griffiths, 2019.)

Tutkimukset osoittavat, että isän poissaolo voi aiheuttaa vakavan uhan lapsen emotionaaliseen kehitykseen ja lisätä riskiä epäsosiaaliselle käyttäytymiselle. Tähän voivat vaikuttaa isän poissaolo, vangitseminen sekä muut elämän

haasteet. Lisäämällä vangittujen isien osallistumista varhaishoitoon voidaan vähentää sukupolvien välisiä epävarmoja kiintymyssuhteita ja rikollisuuden jatkumista. (Lamb & Griffiths, 2019.)

Ruotsin vankeusjärjestelmä korostaa kuntoutuksen merkitystä ja on kehittänyt For Our Children's Sake (FOCS) -ohjelman tukemaan

vanhemmuutta. Ohjelma on suunniteltu tukemaan positiivista vanhemmuutta ja lapsen terveen kehityksen edistämistä. Se on tarkoitettu vankituille äideille ja isille, jotka suorittavat rangaistustaan SPPS:n puitteissa. Ohjelman lähestymistapa perustuu kehityspsykologiaan, kiintymysteoriaan ja sosiaalis-kognitiiviseen teoriaan. (Norman & Enebrink, 2020.)

FOCS-ohjelma koostuu kymmenestä kahden tunnin ryhmäistunnosta viikoittain vankilassa. Istunnoissa keskitytään vanhemmuuden teemoihin tarjoten tietoa, harjoituksia ja pohdintoja vanhemmuudesta sekä lapsen tarpeista. Jokaiselle tapaamiselle laaditaan esityslista, joka sisältää edellisen istunnon yhteenvedon. Istunnot päättyvät osallistujien pohdintoihin käsitellyistä teemoista. Jokainen vanhempi saa työkirjan, joka on jaettu istuntojen teemojen mukaisesti. (Norman & Enebrink, 2020.)

Ohjelman pääasiallinen tavoite on lisätä läheisyyttä vanhemman ja lapsen välillä. Lisäksi ohjelman tavoitteena on parantaa vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta, vähentää vanhempien rikollista asennetta ja lisätä kiinnostusta muihin hoito-ohjelmiin. Uskotaan, että ohjelmalla on myönteinen vaikutus vanhemman ja lapsen välisen suhteen laatuun sekä vanhemman itseohjautuvuuteen. FOCS-ohjelma perustuu lapsen terveen kehityksen edistämiseen ja sitä suojaaviin tekijöihin. (Norman & Enebrink, 2020.)

Northern Ireland Prison Service (NIPS) ja Barnardon Pohjois-Irlanti (NI) ovat yhdessä kehittäneet Families Matter -ohjelman tarkoituksenaan tutkia vankeusaikana tarjottavien vanhemmuuden tukiohjelmien taustalla olevaa logiikkaa ja niiden tehokkuutta. Ohjelma on 17 viikkoa kestävä vanhemmuuden interventio, joka on suunnattu vangituille isille. Se järjestetään vankilan erityissiivessä erillään muista vangeista. Osallistuminen ohjelmaan on avoinna

tutkintavankeudessa oleville ja tuomituille isille, joiden tuomio kestää ohjelman ajan, jotka ovat päihteettömiä, noudattavat vankilasääntöjä, eivät aiheuta turvallisuusriskiä eivätkä ole syyllistyneet seksuaalirikokseen. (Butler ym. 2018.)

Ohjelman tavoitteena on parantaa perhesuhteita lisäämällä perhekontaktien tiheyttä ja laatua sekä vahvistaa isien vanhemmuuden taitoja osallistamalla heitä erilaisiin vanhemmuuteen keskittyviin kursseihin ja aktiviteetteihin. Osallistujat käyvät läpi arviointiprosessin ja hyväksymisen jälkeen vertaismentorit, jotka ovat aiemmin käyneet ohjelman läpi, auttavat heitä sopeutumaan ohjelmaan. Vertaismentorit rohkaisevat avoimuuteen kokemusten jakamisessa, osallistumaan oppitunneille ja kehittämään vertaistuen kulttuuria. (Butler ym. 2018.)

Perhekontakteja lisätään tarjoamalla isille ylimääräisiä puheluita ja perhetapaamisia. Perhetapaamisissa perheet voivat liikkua vapaasti vierailukeskuksissa, leikkiä, pelata ja syödä yhdessä. Ohjelma korostaa kuntouttavaa kulttuuria, joka painottaa vertaisoppimista, tukea ja sitoutumista, edistäen avoimuutta muutokseen ja syvempää sitoutumista ohjelman sisältöön. (Butler ym. 2018.)

Projektina alkanut ohjelma 'Invisible Walls Wales' (IWW) on vakiintunut käytäntöön vangituille isille, vaikkakin hieman supistetussa muodossa. Ohjelman tavoitteena on parantaa vangin ja hänen perheensä elämänlaatua sekä auttaa ylläpitämään tai parantamaan perhesuhteita. Päämääränä on edistää perheen hyvinvointia, vähentää isän uusien rikosten riskiä ja suojella lapsia kiusaamiselta. Ohjelman tulokset ovat olleet myönteisiä, minkä vuoksi sitä on alettu käyttää laajemminkin. IWW-ohjelmalla on sekä sosiaalisia että rikosoikeudellisia päämääriä. (Clondy & Maguire, 2017.)

Perheet saavat intensiivistä tukea 6-12 kuukauden ajan, isän ollessa vankeudessa ja enintään kuusi kuukautta vapautumisen jälkeen. Viikoittain järjestetään kahden tunnin moniammatillisia istuntoja, joissa perheet saavat käytännön tietoa lapsen terveydestä, kasvusta ja kehityksestä sekä tukea yksilöllisiin tarpeisiinsa. Istuntojen tavoitteena on luoda positiivinen ja

kannustava ilmapiiri, joka rohkaisee isää osallistumaan (Lamb & Griffiths, 2019). Hankkeen ensisijaisina tavoitteina on osallistujien perhe-elämän laadun ja osallisuuden lisääminen sekä isän uusien rikosten ja sukupolvien välisen rikollisuuden väheneminen. Hankkeen vahvuutena nähdään erityisesti 'koko perheen omaksuminen' myös henkilökunnan näkökulmasta. (Clondy & Maguire, 2017.)

3.2 Yhteistyö eri tahojen kanssa, kolmas sektori

Vankiloiden lapsi- ja perhetyöstä vastaava henkilökunta tekee **yhteistyötä useiden eri toimijoiden kanssa edistääkseen vankien perheiden hyvinvointia**. Kriminaalihuollon tukisäätiö ja Ensi- ja turvakotien liitto ovat keskeisiä toimijoita tällä alueella. (Rikosseuraamuslaitos, 2019.)

Kriminaalihuollon tukisäätiö on valtakunnallinen asiantuntija ja palveluntuottaja, joka tukee rikoksesta tuomittujen ja heidän läheistensä selviytymistä. Säätiön tavoitteena on edistää kuntoutusta sekä vähentää uusintarikollisuutta ja rikosseuraamuksista aiheutuvia haittoja. (Kriminaalihuollon tukisäätiö, 2022.)

Kriminaalihuollon Lapsi- ja läheistyö tarjoaa tukea tuomituille ja heidän läheisilleen erityisesti vanhemmuuteen ja parisuhteisiin liittyvissä haasteissa. Lisäksi se järjestää koulutusta ammattilaisille, koordinoi verkostoja ja tuottaa erilaisia materiaaleja sekä järjestää perheleirejä. (Kriminaalihuollon tukisäätiö, 2022.)

Ensi- ja turvakotien liitto tarjoaa apua perheille kriisitilanteissa, esimerkiksi silloin kun vanhempi joutuu vankilaan. Liitolla on erilaisia hankkeita vankiperheiden tukemiseksi, ja Kanta-Hämeen perhetyö ry vastaa vankilan perheosastojen toiminnasta. (Ensi- ja turvakotien liitto, 2019; Rikosseuraamuslaitos, 2019.)

Yksi Ensi- ja turvakotien liiton hankkeista on "**Vanhempi vankilan portilla**" (2017-2019). Hankkeessa kehitettiin työkaluja perheiden tukemiseen. Tämä johti "**Vangin perheen polku**" -työvälineen kehittämiseen. Työkalu auttaa perheenjäseniä käsittelemään rikokseen ja rangaistukseen liittyviä vaikutuksia ja tunteita. (Ensi- ja turvakotien liitto, 2019.)

PACT on hyväntekeväisyysjärjestö Iso-Britanniassa. Järjestö tarjoaa tukea vangeille ja heidän perheilleen. Tukitoimet on keskitetty erityisesti vangittujen isien perhesuhteiden vahvistamiseen sekä sosioekonomisten ja kansanterveydellisten vaikutusten minimoimiseen. (Clondy & Maguire, 2017.)

Healthy Child Wales -ohjelman (HCWP) tavoitteena on käsitellä lapsuuden haitallisia kokemuksia ja kannustaa vangittuja isiä luomaan siteitä lastensa kanssa uusien rikosten ehkäisemiseksi. Lisäksi ohjelma pyrkii vähentämään terveysriskejä edistämällä vankiloiden sisäistä terveyttä. (Clondy & Maguire, 2017.)

3.3 Tapaamiset, perhetapaamiset

Vanki voi pitää **yhteyttä perheeseensä eri tavoin**, kuten puhelimitse, kirjeitse, Skypen kautta, tapaamisissa, poistumisluvilla ja perheleireillä. Tapaamiset voivat olla valvottuja tai valvomattomia perhetapaamisia sekä valvottuja vanhempi-lapsitapaamisia. (Rikosseuraamuslaitos, 2019.)

Valvotut tapaamiset järjestetään suljetuissa tapaamistiloissa, joissa vangin ja tapaajan välissä on pleksilasi vankilan turvallisuuden varmistamiseksi. Valvottuja tapaamisia on viikoittain, valvomattomia perhetapaamisia voidaan järjestää noin kerran kuukaudessa. Suljetuissa laitoksissa valvottoman tapaaminen kestää yleensä muutaman tunnin, kun taas avolaitoksissa tapaamiset voivat kestää useita päiviä. Perhetapaamistilat ovat varustettuja yksiöitä tai kaksioita, joissa on keittiö, wc, suihku, vuoteet ja leluja lapsille.

Joissain vankiloissa on myös ulkoilupihat perheiden käyttöön.
(Rikosseuraamuslaitos, 2019.)

Vangilla on mahdollisuus saada poistumislupa tai loma, kun kaksi kolmasosaa rangaistuksesta on suoritettu. Tietyin edellytyksin lomalle voi päästä myös puolessa välissä rangaistusta, esimerkiksi perhesyiden kuten vakavan kriisin, perheenjäsenen vakavan sairastumisen tai kuoleman, synnytyksen tai muun erityisen perhetapahtuman vuoksi. (Rikosseuraamuslaitos, 2019.)

Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstön tehtävänä on arvioida, tulisiko vanhemmuutta tukea rangaistusaikana vai onko vanhemman toiminnalla haitallisia vaikutuksia lapseen ja puolisoon. Vanhemmuuden tukeminen voi myös sisältää vanhemman tukemista muodostamaan realistinen käsitys omista vanhemmuustaidoistaan ja roolistaan lapsen elämässä. (Rikosseuraamuslaitos, 2019.)

3.4 Yksilökeskustelu, tuen tarpeen selvittely

Rikosseuraamuslaitoksessa voi olla haastavaa **selvittää lapsen hoitoa ja tukea** tarvitsevien perheiden tilanteita, erityisesti jos heidän kanssaan ei ole aiemmin työskennelty. **Lapset puheeksi -menetelmä** on hyödyllinen työkalu tähän tarkoitukseen. Kyseessä on Terveystieteiden tutkimuskeskuksen ja Hyvinvoinnin tutkimuskeskuksen kehittämä menetelmä, jota käytetään laajasti eri yksiköissä. Työkalu on kehitetty vahvistamaan vanhemmuutta, lapsen ja vanhemman myönteistä suhdetta sekä lapsen turvallista arkea. Menetelmää on päivitetty vastaamaan rikosseuraamusalalla esiintyviä erityiskysymyksiä. Sen tehokas käyttö edellyttää henkilöstön koulutusta ja organisaation sitoutumista menetelmän käyttöön. (Rikosseuraamuslaitos, 2019; Mieli.fi, 2022.)

Lapset puheeksi -keskustelu koostuu yleensä 1-2 tapaamisesta, joissa vanhemmat ja työntekijä keskustelevat perheen lapsesta tai lapsista. Menetelmää sovelletaan tilanteissa, joissa perheen elämässä on tapahtunut muutoksia esimerkiksi sairauden, taloudellisten huolien tai muiden kriisien

vuoksi. Tavoitteena on käydä läpi lapsen kehitystä tukevia tekijöitä. (Saarikka, 2023.)

Tapaamisissa käytetään eri ikäkausille soveltuvia kysymyksiä lapsen tilanteen selvittämiseksi. Keskustelussa korostetaan lapsen vahvuuksia ja haavoittuvuutta. Tarkoituksena on tunnistaa tekijöitä, jotka edistävät lapsen normaalia arkea ja kehitystä sekä pohtia ratkaisuja mahdollisiin kehitystä uhkaaviin tekijöihin. (Saarikka, 2023.)

3.5 Ryhmät, perheleirit

Perhetyön käytännöt vaihtelevat eri vankiloissa. Joissakin vankiloissa järjestetään vanhemmuutta **tukevaa ryhmätoimintaa, vanhempi-lapsi -ryhmiä, isän- ja äitienpäiviä sekä vastaavia tapahtumia**. Lisäksi tuomion aikaista tukea vanhemmuudelle tarjotaan **perhe- ja parisuhdeleireillä**. Näillä leireillä pyritään tukemaan vanhemman roolia ja ylläpitämään perhesuhteita. (Rikosseuraamuslaitos, 2019; Kriminaalihuollon tukisäätiö, 2023.)

Perheleirien tavoitteena on vahvistaa vangin vanhemmuutta ja perhesuhteita. Leirillä toiminta tapahtuu pääasiassa ryhmissä. Lasten kanssa käsitellään vanhemman vankeutta heidän ikätasonsa mukaisesti. On tärkeää, että lapsi ymmärtää vanhemman tilanteen. Leirin aikana järjestetään vanhemmuuskeskusteluja, joissa vanhemmille tarjotaan yksilöllistä tukea vanhemmuuteen ja perhesuhteisiin. Perheleirejä on toteutettu Suomessa yhteistyössä eri kolmannen sektorin toimijoiden kanssa, kuten Kriminaalihuollon tukisäätiön. (Kriminaalihuollon tukisäätiö, 2023.)

3.6 Vankilan perheosasto

Vankilan perheosasto on Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen alainen lastensuojeluyksikkö. Perheosastolle voidaan sijoittaa alle kaksivuotias lapsi

vanhemman vankeusrangaistuksen ajaksi. Sinne voidaan sijoittaa myös raskaana oleva äiti. Sijoitus voi jatkua, kunnes lapsi täyttää kolme vuotta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2020.)

Vankilan perheosasto on suunniteltu kodinomaiseksi sekä lapsen huomioon ottavaksi. Perheosaston rakennus on erillään muusta vankilasta. Perheosaston tehtävänä on tukea vanhempia vanhemmuudessa ja elämänhallinnassa. Tavoitteeksi on määritetty lapsen ja vanhemman vuorovaikutuksen tukeminen sekä fyysisesti ja psyykkisesti turvallisen arjen luominen lapselle. Linjauksissa korostuvat lapsen hyvä hoito, arjessa selviytyminen sekä vanhemmuudessa kehittymisen tukeminen. Vanhemman ja lapsen tulevaisuutta, asumista ja taloutta sekä vanhemman työllisyyttä ja koulutusta suunnitellaan. Valvottua koevapautta ja vapautuista varten tehdään suunnitelmia yhdessä vankilan, lastensuojelun sekä muun verkoston kanssa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2020; Enroos, 2014.)

Perheosastolta käsin tehdään paljon retkiä ja käydään vankilan ulkopuolisissa tapahtumissa. Perheosastolle sijoitettu vanhempi saa ammattilaisten tarjoamaa tukea ja voi osallistua sekä perheosaston että vankilan kuntouttavaan toimintaan. Vanhempaa autetaan pohtimaan, miten voi luoda lapselle hyvän ja turvallisen alun elämään. Omahoitajatyöskentely on keskeinen työmenetelmä. Osana kuntoutusta ovat myös keskusteluryhmät vanhemmille. Näissä painopisteenä ovat lapsen ja vanhemman turvallisuus ja elämänhallinta. Perheosaston työskentely pohjautuu traumatietoiseen työotteeseen ja kannustavaan vuorovaikutukseen. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2020.)

4 Tutkimuksen tavoite ja tarkoitus

Tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa vankien parissa toteutettavaa perhetyötä, sen eri muotoja ja käytänteitä. Työssä kuvataan vankien kokemuksia vankilassa tehtävästä - sekä vapautumisvaiheen perhetyöstä, miten nämä ovat vaikuttaneet vangin perhesuhteisiin.

Tavoitteena on tuottaa tietoa, jonka avulla voidaan kehittää vankeusajan sekä vapautumisvaiheen perhetyötä tukien vangin vanhemmuutta sekä lapsen oikeutta tavata vanhempansa.

Tutkimuksessa haetaan vastausta seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

Minkälaisia kokemuksia vangeilla on vankilassa tehtävästä tai vapautumisvaiheen perhetyöstä?

Miten toteutunut perhetyö on vaikuttanut haastateltujen perhesuhteisiin heidän itsensä kokemana?

Minkälaisia kehittämissuhteita haastateltavat esittävät sekä vankilassa toteutettavasta että vapautumisvaiheessa tapahtuvasta perhetyöstä?

5 Tutkimuksen empiirinen toteutus

5.1 Tutkimuksen kohderyhmä

Tämän tutkimuksen kohderyhmänä olivat yhdeksän vankeusrangaistusta parhaillaan suorittavaa isää, yksi koevapaudessa oleva isä sekä yksi hiljattain vankilasta vapautunut isä. Jotta tutkittavasta aiheesta saataisiin mahdollisimman monipuolinen kuva, valittiin tutkimukseen tutkittavia sekä avovankiloista että suljetuista vankiloista. Laadullisen tutkimuksen kohderyhmä ja riittävä otoskoko määräytyvät tutkimuksen tarkoituksen mukaan. Otoskoko on riittävä, kun aineisto on tarpeeksi rikasta ja syvällistä eikä se tuota enää uutta tietoa. (Burns & Grove, 2005.)

Tutkimus toteutettiin Lounais-Suomen rikosseuraamusalueella, johon kuuluvat Turun vankila, Köyliön vankila, Käyrän vankila, Huittisten vankila sekä Lounais-Suomen yhdyskuntaseuraamustoimisto. Köyliön vankila jätettiin tutkimuksen ulkopuolelle, koska siellä oli samanaikaisesti toinen vankiperheisiin liittyvä tutkimus käynnissä.

Soveltuvien haastateltavien löytämiseksi pyydettiin apua vankiloiden valvonnalta sekä perhetyöstä vastaavilta henkilöiltä. Vankiloihin ja yhdyskuntaseuraamustoimistoon lähetettiin tiedote tutkimuksesta (liite 2). Vapautuneita haastateltavia haettiin kolmannen sektorin toimijan kautta. Sisäänottokriteerinä oli vanki, jolla on alaikäinen lapsi tai lapsia sekä myönnetty perhetapaamiset heidän kanssaan. Vapautuneiden kohdalla kriteerinä oli lisäksi vapautuminen alle kolmen vuoden sisällä.

Tutkittavat valikoituivat mukaan siinä järjestyksessä, kun vankilan henkilökunta antoi tiedon soveltuvuudesta tutkimukseen (Burns & Grove, 2005). Tutkija kävi henkilökohtaisesti kasvokkain kysymässä vangeilta halukkuudesta osallistua

tutkimukseen. Heille kerrottiin tutkimuksesta ja sen kulusta sekä annettiin kirjallinen tiedote (liite 2) luettavaksi. Kaikki kutsutuista halusivat osallistua tutkimukseen. Vapautunut haastateltava löytyi kolmannen sektorin toimijan kautta.

5.2 Aineistonkeruu

Laadullinen tutkimusaineisto kerättiin syyskuun 2022- tammikuun –2023 aikana. Aineisto kerättiin käyttäen apuna puolistrukturoitua haastattelulomaketta (liite 4), jolla haettiin vastauksia tutkimuskysymyksiin. Haastattelut tehtiin kolmen tutkijan toimesta. Ne toteutettiin yksilöhaastatteluna, joka soveltuu hyvin omakohtaisten kokemusten tutkimiseen (Vilkkä 2021, 123). Haastatteluista seitsemän tehtiin kasvokkain, kolme Skypen välityksellä ja yksi puhelimitse. (Vilkkä, 2021.)

Haastateltavat täyttivät ennen haastattelua taustatietolomakkeen (liite 3), jossa kysyttiin haastateltavan sukupuoli, ikä, koulutustausta, vankeusajan pituus tai vapaudessa olon aika, lasten määrä ja ikä sekä parisuhdetilanne vankeusaikana tai heti sen jälkeen. (Tietosuoja.)

Haastateltavien kanssa sovittiin etukäteen haastatteluajankohta vankilan aikataulujen mukaisesti. Aikaa haastatteluille varattiin noin tunti. Haastattelut nauhoitettiin haastateltavien luvalla. Teemahaastattelussa tutkimusongelmasta poimittiin keskeiset teemat, jotka tutkimushaastattelussa tulee käsitellä tutkimusongelmaan vastaamiseksi. Käsiteltävät teemat olivat vankeusajan ja vapautumisvaiheen perhetyö, perhetyön vaikutus vangin perhesuhteisiin sekä kehittämisehdotukset vankeusajan ja vapautumisvaiheen perhetyöhön.

Teemojen käsittelyjärjestyksellä ei ole merkitystä haastattelun aikana (Vilkkä 2021, 124). Tavoitteena oli, että vastaaja antaa kaikista teemoista oman kuvauksensa. Haastatteluteemat käsiteltiin vastaajan kannalta luontevassa

järjestyksessä. Teemahaastattelu haastatteluna antaa oikeuden haastateltavien puheelle. (Vilkkä 2021, 123-124).

5.3 Tutkimusaineiston analyysi

Nauhoitetut haastattelut kirjoitettiin auki eli litteroitiin. Litterointi tehtiin tarkasti haastateltavien puhetta seuraten (Vilkkä 2021, 138). Aukikirjoitettua materiaalia oli yhteensä 110 sivua. Aineisto käytiin läpi useaan kertaan, jotta siitä saataisiin kokonaisvaltainen käsitys (Burns & Grove, 2005).

Aineisto redusoiitiin eli pilkottiin osiin (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122–123). Siitä etsittiin tutkimusongelmaa kuvaavat ilmaisut, jotka osoitettiin näkyviksi eri korostusvärein aihealueittain (Tuomi & Sarajärvi 2018, 123). Haastateltavien ”suorat lainaukset” koottiin yhteen aihepiirien mukaan. Näistä karsittiin pois tutkimusongelman kannalta epäolennainen. Jäljelle jäivät ”pelkistetyt ilmaukset” aihealueittain. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 124-125.)

Koska tutkittua tietoa vankeusaikaisesta perhetyöstä vankien kokemana ei juurikaan ole, oli perusteltua käyttää induktiivista lähtökohtaa (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013, 167). Induktiivinen sisällönanalyysi on aineistolähtöinen (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117). Aineistolähtöisyys antoi parhaat edellytykset löytää vastaukset ennalta asetettuihin tutkimuskysymyksiin (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 224).

Pelkistetyt ilmaukset ryhmiteltiin eli klusteroitiin. Ryhmittelyn jälkeen aineistolähtöisessä analyysissä aineisto käsitteellistetään eli abstrahoidaan (Tuomi & Sarajärvi 2018, 127). Koodattu alkuperäisaineisto käytiin läpi etsien siitä samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä. Samaa asiaa tarkoittavat käsitteet yhdistettiin alaluokiksi ja nimettiin luokan sisältöä kuvaavalla nimikkeellä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 92.)

Alaluokista yhdisteltiin sisällöltään yhteen sopivia yläluokkia. Erilaisia luokkia yhdistellään niin kauan kuin se on aineiston kannalta mahdollista. Taulukossa 1.

on nähtävissä analyysiesimerkkejä pelkistetystä ilmauksesta pääluokaksi tutkimuskysymykseen, Minkälaisia kokemuksia vangeilla on vankilassa tehtävästä tai vapautumisvaiheen perhetyöstä? (Tuomi & Sarajärvi 2018, 92.)

Alkuperäinen ilmaisu	Pelkistetty ilmaisu	Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
Oli tämmönen että kirjasto järjesti että päästiin lukeen satukirjoja tabletile ja lähetettiin sit että ne satukirjat sai lähettää sit muistikortilla kotiin et oon niitä sitten lukenut	Kirjasto järjesti satukirjan lukemista lapsille.	Satujen lukemista lapselle	Lapsen huomioimista	Perhetyön toteutumisen
kyllä ne on noi erityisohjaajat suljetussakin talossa ja täällä mä olen nyt varannut ajan ihan heti perhetyötä jatketaan täältä. Et kyl tääl pääsee kertomaan ja kysymään ihan heti	Varannut ajan erityisohjaajalle, perhetyö jatkuu. Pääsee kertomaan ja kysymään heti.	Keskustelu erityisohjaajan kanssa	Yksilökeskustelua	Perhetyön toteutumisen
Sosiaalityöntekijät, antaa heidän niistä sopia niin sit mä oon seurannut tästä vierestä, et sit se niinku tavallaan mahdollistuu ne tapaamiset, mikä mun mielest on kyl vähän hassua. Mut kai kaikkia halutaan tääl enempi vaan niinku tämmösen tuen ja avun piiriin niin sanotusti.	Sosiaalityöntekijät keskustelevat keskenään, mikä mahdollistaa tapaamiset.	Viranomaisten yhteistyö	Yhteistyötä lastensuojelun kanssa	Perhetyön toteutumisen
Et niin ku kaikki nää perhetapaamiset ja kaikki, kaikki onnistuu niin ku. Kun on vaan pitäny ne niin ku järkevissä rajoissa ne pyynnöt.	Lomat ja perhetapaamiset onnistuvat hyvin, kun pitää pyynnöt järkevissä rajoissa.	Lomat ja perhetapaamiset	Säännöllisiä tapaamisia ja perhetapaamisia	Perhetyön toteutumisen

Taulukko 1. Analyysiesimerkkejä pelkistetystä ilmaisusta pääluokaksi tutkimuskysymykseen Minkälaisia kokemuksia vangeilla on vankilassa tehtävästä tai vapautumisvaiheen perhetyöstä?

Yläluokista oli mahdollista vielä muodostaa kolme yhdistävää luokkaa eli pääluokkaa. Taulukossa 2. on nähtävissä analyysiesimerkkejä yläluokasta pääluokaksi tutkimuskysymykseen, Miten toteutunut perhetyö on vaikuttanut haastateltavien perhesuhteisiin heidän itsensä kokemana? Koska tutkimuksen analyysi toteutettiin aineistolähtöisenä sisällönanalyysinä, ei luokkien nimiä tai käsitteitä muodostettu aikaisemman teorian pohjalta, vaan ne nousivat esiin aineiston itsensä avulla. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 125,127.)

Yläluokka	Päälouokka
Lasten hyvinvointi lisääntynyt	Perhetyön vaikutus perhesuhteisiin
Vuorovaikutus parantunut	
Perheyhteys vahvistunut	
Enemmän aikaa ja yhdessä tekemistä	
Perheen merkitys kasvanut	
Ymmärtänyt oman toiminnan vaikutuksen perhesuhteisiin	

Taulukko 2 Analyysiesimerkkejä yläluokasta päälouokaksi tutkimuskysymykseen Miten toteutunut perhetyö on vaikuttanut haastateltujen perhesuhteisiin heidän itsensä kokemana?

Aineistoanalyysin lähtökohtaisena tarkoituksena on aineiston kokoaminen selkeään muotoon, niin että siitä pystytään luomaan yhtenäistä kuvausta tutkittavasta ilmiöstä (Tuomi & Sarajärvi 2004, 122; Bruns & Grove 2005, 199). Sisällönanalyysin avulla aineisto tiivistetään, jotta tutkittava ilmiö voidaan kuvata lyhyesti ja yleistävästi (Burns & Grove, 2005).

6 Tutkimuksen tulokset

6.1 Vankien kokemukset vankilassa tehtävästä ja vapautumisvaiheen perhetyöstä

Vankien mukaan perhetyö koostui seuraavista tekijöistä: Lapsen huomioiminen, perheleirit, yksilökeskustelu, vapautumisen valmistelu, yhteistyö lastensuojelun kanssa, säännölliset tapaamiset ja perhetapaamiset, perhesuhteita ei tueta riittävästi, tuki vankilakohtaista sekä tapaamistilojen ja ympäristön merkitys.

Perhetyön toteutumisessa näkyi haastateltavien kokemusten mukaan **lapsen huomioiminen**. Lapsille, joiden vanhempi on vankilassa, oli järjestetty vertaistukiryhmiä, vangittu vanhempi oli päässyt Lapset puheeksi kurssille. Kirjasto järjesti mahdollisuuden lukea tabletille satuja, jotka lähetettiin lapselle kuunneltavaksi. Esiin nostettiin myös kokemus, että vankilassa tiedetään, miten lapseen vaikuttaa vanhemman vankeus.

“Oli tämmönen että kirjasto järjesti että päästiin lukeen satukirjoja tabletile ja lähetettiin sit että ne satukijat sai lähettää sit muistikortilla kotiin et oon niitä sitten lukenut.”

“No välillä hän on käyny näis lastenryhmis, mis on niinku vertaistukiryhmiä et ku on vanhemmat vankilas.”

“kävin sen Lapset puheeksi kurssin siellä x (paikkakunta).”

Haastateltavilla oli kokemuksia **perheleireistä**. Jotkut haastatelluista olivat käyneet leirillä tai aikoivat hakea sellaiselle, jollekin oli tarjottu leiripaikkaa. Leireillä oli päässyt keskustelemaan muiden leirille osallistuvien kesken sekä leirin järjestäjien ammattilaisten kanssa.

“Olis ollut mahdollista mennä niille perheleireille.”

“Oon käyny perheleireillä ni siel on päässy aika paljon jutteleen tota niitten perheleiriläisten, niitten kun veti sitä ni niitten kans.”

“Sit on ollu perheleiri myös ulkopuolella. Oiskohan se ollu kans Kritsin. et järjestettiin ihan ulkopuolella leirikeskuksessa. Se oli ainakin joo Kritsin.”

Haastateltavat olivat käyneet **yksilökeskusteluja** erityisohjaajien, sosiaalityöntekijöiden ja diakonien kanssa. Tapaamisissa keskusteltiin esimerkiksi perheeseen liittyvistä kysymyksistä, perhetapaamisten järjestämisestä tai muista käytännön asioista. Ne auttoivat jäsentämään ajatuksia ja edistivät perheasioita.

“Nii siel on niinku semmonen iso ilmoitustaulu, mis on niinku nää kaikki perheasiat ja, ja sit siel niinku erityisohjaajat aina ottaa niinku juttusille, niinku siel on oma niinku tämmönen sosiaalityöntekijä, joka niinku ottaa sua aika useesti juttusille ja jos on jotain perheasioita tai jotain ni ne hoidetaan sit kyl pois alta.”

“se diakonilla käynti ja sitte sillä sosiaalityöntekijällä ni kyl se on ollu mulle semmonen, vähän semmonen, et siinä rupes ymmärtämään itte asioista jotain ja tälleen. Et oon saanut niinkun tukea sen suhteen.”

“No, oikein semmost niinku perhetyötä, en mä tiedä, et oikeestaan onks niinkun mitään. Mä nyt en tiedä, et mitä se niinku periaatteessa, perhetyökin kai se sit olis semmosta , et siel niinkun porukassa istutaan ja jotain jutellaan ja koitetaan niit edistää.”

Usealla tutkittavista oli kokemuksia tukihenkilö- tai tukiperhetyöstä sekä kotiin vietävästä perhetyöstä. Myös vankilasta käsin oli järjestetty kotikäyntejä **koevapautta valmisteltaessa**. Kotikäynneillä tarkastettiin koti, jonne vankilasta vapautuva palaa sekä kuultiin lapsen ja muun perheen ajatuksia vapautumiseen liittyen.

“Noo, kyl sitä siviilis on tarjolla ja kysely et tarvitaanko. Ja kyllä sitä välillä ollaan ihan käytettykin. Siis sosiaalipuolen perhetyötä.”

“Ei ne mun mielestä mitään tarpeellisia ole mutta ne on ollu tossa, tossa nyt varmaan puoltoista vuotta ja ei kyllä varmaan tarvittais enää mutta, mutta X (lapsi) tykkää siel käydä ja tommonen joku tukiperhe tai, käy siellä kerran kuukaudessa.”

“Ne kysy lapselta, et haluuko hän, et iskä tulee ja peruskysymys, mitä te teette iskän kaa. Ja sitte puolisolta, että onko ok ja näin. Ei siis, ne oli kaksnyt minuuttia niinku viipyny meil . Et ne oli pääasias katsonut niinku sen asunnon, joka on niinku, mihinkä mä meen koevapauteen.”

Vangeilla oli kokemuksia, että lastensuojelu tuntee hyvin heidän perheensä. Vankilan ja **lastensuojelun yhteistyö** oli muun muassa sosiaalityöntekijöiden tai erityisohjaajien keskustelua keskenään perheen asioista tai molempien tahojen yhteisesti tukemaa kuntoutusta. Keskustelut mahdollistivat lasten tapaamiset. Lastensuojelun työntekijä vieraili jossain tapauksessa lasten kanssa vankilassa, saattoi heidät tapaamiselle tai vanki pääsi käymään lasten sijoituspaikassa.

“viimeksi ku mä pyrin et mä oisin päässy koevapauden kautta poies niin mä pyysin lastensuojelun et ne ottais kans yhteyttä Riseen ja mun ehdonalaisvalvoja.. Ne on kuitenkin sellasia ihmisiä, jotka on olleet siviilissä mun kans tekemisis ja tietää mut ja elämästä täällä.”

“Sosiaalityöntekijät, antaa heidän niistä sopia niin sit mä oon seurannut tästä vierestä, et sit se niinku tavallaan mahdollistuu ne tapaamiset, mikä munmielest on kyl vähän hassua. Mut kai kaikkia halutaan tääl enempi vaan niinku tämmösen tuen ja avun piiriin niin sanotusti.”

“Joo on he täs lastensuojelun työntekijän kans täs päivää viettämässä. Ja nyt on ensi kertaa yötä.”

Haastateltavat kokivat **säännölliset tapaamiset ja perhetapaamiset** tärkeinä. Tapaamiset lapsen tai lasten kanssa tapahtuivat viikoittaisilla tapaamisilla, pidemmällä perhetapaamisilla tai lomilla. Joku tutkittavista tapasi lasta viikoittain, joku joka toinen viikko, tai harvemmin. Usean haastateltavan lapsitapaamisia kuvasi säännönmukaisuus.

“No aika lailla joka toinen viikko ne on niinku käyny täällä. Sit on ollu perhetapaaminen kerran kuussa.”

“Mä käyn lomil ja mä nään häntä siel ja hän tulee tänne perhetapaamisiin ja välil, jos on pitkä aika perhetapaamisil, ni sit hän tulee tänne näihin normitapaamisiin.”

“mä saan olla melkein joka viikon, joka niinkun lauantai... kotona aina sen, joka lauantain... Kolme vuorokautta ni. Niin sen voi pitää sit, et kaik miten haluaa, et sen voi pitää kerralla sen koko kolme vuorokautta tai sit pilkkoa vuorokausi tai et puoltoista vuorokautta, tai miten vaan. Mut mä oon ottanut sen niinku 12 tuntia kerrallaan, et mul on niinkun kuus lomapäivää sit tai sillain, et saa olla päivän kotona aina.”

Vangit toivat esiin myös kokemuksia, **ettei perhesuhteita tueta riittävästi**. Useampi haastateltavista kertoi, ettei ollut päässyt perheleirille tai riittävästi lomille. Oli kokemuksia, että henkilökunta ajattelee, ettei 'vankilan jälkeen ole elämää' sekä pelkoa perheen menettämisestä, jos perhesuhteiden eteen ei tehdä mitään. Myös se, ettei saanut olla vaimon kanssa ollenkaan kahdestaan tai tapaamisilla ei saanut koskea vaimoon koettiin ongelmallisena. Puolison pelko, että avun pyytäminen lastensuojelusta toisi ongelmia, nostettiin myös esiin.

“Mä noista perheleireistä sanoin, mut kun ne on semmosii, kaikki puhuu niistä mut koskaan ei kukaan tunnu pääsevän sinne.”

“sit seuraavaks on sitte kolmen ja puolen vuoden pääst, annetaan muovipussi sun vaatteille, et lähde meneen. Mitä sitten, hyväks lykys on perhekin lähtenyt siin jo niin. Mitä se sit pitäis tehdä näil asioil.”

“Ja tämä vankila ei niinku ajattele mun mielestäni tämmöstä niinku, ne ajattelee vaan, että sä oot tullu vankilaan ni sä lusit vankilaa.”

“Sossusta? Ei vaimo halua mitään sit mitään tämmöstä.... Ni tämmösii, miten ne niinku ajattelee tuol ulkopuolel. Nii, et ei vaimo sit halua, ettei tuu niinku mitään tiedäksä.”

Haastateltavat kokivat, että **tuki on vankilasta riippuvaista**. Joissain vankiloissa perhesuhteita tuetaan ja huomioidaan, joissain ei. Esille nostettiin myös se, ettei jostain vankilasta löydy oikeanlaista henkilöä tekemään perhetyötä. Haastateltavien mukaan avotaloista pääsee helpommin perheleirille, mikä koettiin joskus ristiriitaisena, koska avolaitoksissa saa muutenkin viettää enemmän aikaa perheen kanssa.

“Ne ei niinku tue sua semmosis asiois niinku esimerkiks just X- vankila (vankilan nimi) niinku. Koska ne käsittelee perheenä. Ku yks perheestä tulee vankilaan ni kyl se on se koko tuki niinku perheelle.”

“hain tohon perheleiril esimerkiks, mikä tos maaliskuu on mut tota sekin nyt on, mitä mä oon kuullu ni ihan sula mahdottomuus päästä sinne, koska mä oon täällä. Elikkä sielt pääsee vaan semmoset, kun on avotalos.”

“Mut sillon oli taas ku oli avotalossa jonkun aikaa niin silloin oli perhetapaamiset paremmat ja lomat oli paremmat. Tai oli lomii ja oli perhetapaamisii. Silloin pääsi oleen tosi paljon yhteyksis lasten kanssa.”

Moni haastateltavista koki **tapaamistiloilla ja ympäristöllä olevan suuri merkitys** tapaamisen onnistumisen suhteen. Riittävästi tilaa ja virikkeitä lapsille kaivattiin. Kodikas ympäristö tai koti tapaamistilana nousi usean haastateltavan vastauksista. Vartijan läsnäolo lapsitapaamisessa koettiin ongelmallisena.

“Perhetapaamiset- ne on tossa niinku omassa talossa sitte, tuolla pellolla.. No se on niinku normaali koti. Et siel voi tehdä mitä vaan.”

“..kun siinä niinkun kesti siinä ensimmäisessä perhetapaamisessa ja sit mä sain siellä X-vankilassa (vankilan nimi) semmosen öö, isä-lapsi-tapaamisen, ni se oli mun mielestä aika sellanen erikoinen, ettei tyylin saanut koskea, koskee ja sit se valvoja seiso siinä vieressä ja lapsiki kysy siltä jotain, et mitä vartijan vaatteet päässä siinä, et mitä sää siinä teet kun se tuijotti. En muista, mitenkä se siihen vastas mutta jotenkin niinkun että mä kuulun kalustoon tai jotain.”

“se on yksiö, et sul on alkovi siel taval mis se sänky sit on. Ni jos sä nyt ajattelet, et lapset on alle 10, sanotaan näin, niin eihän ne nyt viihdy siel viittä tuntia.”

6.2 Perhetyön vaikutukset perhesuhteisiin vankien kokemana

Pääloukka perhetyön vaikutus perhesuhteisiin muodostuu kuudesta yläluokasta; Hyvinvoivat lapset, vuorovaikutus parantunut, perheyhteys vahvistunut, enemmän aikaa ja yhdessä tekemistä, perheen merkitys kasvanut sekä ymmärrys oman toiminnan vaikutuksista perheeseen.

Vangit kuvasivat vastauksissaan **lasten hyvinvoinnin lisääntyneen** esimerkiksi sillä, että tukihenkilö auttoi lasta käsittelemään isän vankeutta tai isä-lapsiryhmä toi lapselle hyvän mielen. Asteittainen vapautuminen koettiin lapsille pehmeänä laskuna. Myös ulkopuolisen huomioima lasten hyvinvointi nostettiin esiin.

“Isälapsiryhmä xxx (vankilan nimi) joskus xxx (vuosi). Niin meillä oli semmonen 9 tai 10 kertaa kokoonnuttiin ja kaksi kertaa pääsi lapset sinne vankilan palloilusaliiin meitä tapaamaan myös. Et siellä oli ohjaajii ja lapset sai tulla sinne myös. Et se oli semmonen, mistä on jääny noille lapsille tosi hyvä mieli ku saatiin jotain tämmöstä yhteistä.”

“ne on varmaan oireillu sitä ku on ollu ite poies ja siihen ne tukihenkilöt on ollu varmaan hyvät et opetellaan käsittelemään tunteita ja ..”

“Joo siis niin kuin mul sano lastensuojelun työntekijä just et tota sä oot.. Et mulle on kiva antaa ne lapset tonne, ku mä.. Et hän huomaa sen et.. kun me ollaan tosi paljon oltu tekemisissä hänen kanssaan ja ollaan oltu puhelimesta ja silloin kun mä olin tos siviilissä vielä niin nähtiin. Niin hän sanoi et mun lapsil on hyvä olla.”

Perhetyön kuvattiin **parantaneen** perheen sisäisen **vuorovaikutuksen** laatua. Perhetyö oli antanut välineitä lapsen käsittelyyn ja kasvattamiseen sekä opettanut keskustelemaan lapsen kanssa tai perheenä.

“On erittäin, no siis mä oon aina keskustellu lapseni kanssa mutta tai no silleen keskustelu mutta kyl se on menny paljon eteenpäin.”

“Todella paljon tukenut. Et en osais käsitellä lastani ja kasvattaa niin hyvin mitä, jollei olisi ollut tätä perhetyötä.”

“..nyt me on opittu keskustelemaan just niitten perheleirisysteemien takia, et niitä on ollu kolminkeskeisiä keskusteluita sun muita.”

Vangit kuvasivat vastauksissaan **perheyhteyden vahvistumista**, perheen turvallisuudentunteen lisääntymistä ja perhesuhteiden lähentymistä. Perhesuhteiden ylläpito koettiin tärkeänä vankeusaikana. Se, että oli saanut viettää kahdenkeskeistä aikaa lapsen kanssa, koettiin tunnesidettä vahvistavana.

“siellä esimerkiks tää sossu. Se on niinku yhteydessä erinäisissä asioissa ja voi niinku muutenkin soittaa, että fiilikset, kuulumiset kotiin ja myös niinku sen perusteella, miten kotona menee ni tehdä niinku niit omii suunnitelmii ja ajatella sitä kokonaiskuvaa ja niinku, että haluu kehittää ja, ja niinku luoda semmosen niinku turvallisuuden tunteen niinku myös sinne kotiin, että tää ei oo niinku pysyvää ja, ja sillain että niinku just tapaamiset ja niinku näitä pyritään lisäämään ja sit siel on myös tämmösii perhepäivii, että niinku isä-lapsipäivii, koko perheen päivii niinku, mihin voi mennä koko perheen kaa.”

“tällä hetkellä meidän suhde ja perhe niinku voi paremmin, kun ennen tätä tuomiota.”

“No kyllä se on toi et mikä on ihan tärkeintä et mä pääsin x vankilasta (vankilan nimi) perheleirille, mikä järjestettiin vaan isä-tytär leirinä. et me oltiin vaan kahestaan. Et se oli ihan huippujuttu. Et järjetettiin ja pääsin... Et se oli todella tärkeä.”

Perhetyön koettiin tuoneen **enemmän yhteistä aikaa ja tekemistä** perheen kanssa. Yhteinen aika koettiin tärkeänä. Kokemus, että lapsi tykkää tapaamisista tai huomaa itse nauttivansa arkisista asioista perheen kanssa nostettiin esille. Tavalliset asiat, kuten ruoanlaitto, syöminen, perheen läheltä herääminen tai läsnäolo lapsen harrastuksessa nähtiin merkittävänä.

“Aina nää, et jos on päässy vaikka perheleireille, et sitä tuetaan oikeesti sitä yhteistä aikaa ja annetaan siihen mahdollisuuksia, niin ne on ollu aina vaan ja ainoastaan hyviä asioita. Et mitkä niinku yhdistää perheitä.”

“saatiin aikaa pienempien kanssa ja sit välillä me saatiin aikaa isompien kanssa, kun pienempien kanssa oli joku ja niinku ja tällästä.”

“Tehään yhdes ruoat ja mennään ajois nukkumaan ja herätään ajois ja sitte niinku pelataan, syödään ja laitetaan kämppä kuntoon ja lähetään poies.”

“on menny tosi paljon eteenpäin. Mä oon lomilla käyny kattomassa sen lentopallopelejä ja tykkäisin olla enemmän tai tulen olemaan enemmän sen urheilussa mukana ja tämmöstä.”

Se, että tapaamisia tuetaan ja annetaan mahdollisuus perhesuhteiden kehittämiseksi, koettiin **perheen merkitystä lisäävänä**. Vangit kuvasivat arvojen muuttuneen ja silmien avautuneen vankeustuomion aikana.

“et pitäis tukee sitä perheen merkitystä et yhteyden pitoo ja lomilla käyntiä et ois mahdollisuus tavata enemmän lapsia. Niin ku kehittää sitä suhdetta.”

“mennään se perhe edellä, et. Et on tää nyt avannu silmiä tosi paljon tää tuomio.”

“et kyl tää niinkun on opettanut niinkun niitä arvoja, että mikä oikeasti on niinkun se tärkein asia tässä elämässä. Kyllähän se oma perhe on ja ne ettei muilla asioilla sillain merkitystä oo.”

Vangit kokivat **ymmärtäneensä** aiempaa paremmin, **miten oma toiminta vaikuttaa perheeseen**. Vastauksista nousi esiin omasta hyvinvoinnista huolehtimisen merkitys, omien tekojen vaikutus sekä ymmärrys, että tarvitsee tukea vanhemmuuteensa. Puhtaiden seulojen antamisen ja asioidensa hyvin

hoitamisen nähtiin mahdollistavan perheen tapaamisen. Vankeusaika koettiin mahdollisuutena itsensä kuntouttamiselle.

“Miettiny paljon enemmän miten mun teot vaikuttaa ja miten tästä eteenpäin mun teot vaikuttaa perheeseen ja lapsiin.”

“Tääl on tietenkkin kaikki seulat puhtaat ni semmoset rajotukset on vähentynyt sitte niinku, et ei oo estettä tavallaan niille tapaamisille enää olemassa, et siin mielessä se on ehkä menny parempaan suuntaan sitte.”

“Et vaikka itte jännittää aina mennä sinne keskusteleen niistä mutta se on tärkeit ku mä tiedän et mä tarviin paljon tukee tähän isyyteen.”

“Et ku sitten jos sitä lähtis työstämään vankilan kautta ja koevapauden kautta ja työn kautta sitä et sais sen mahdollisuuden siihen normaaliin elämään.”

6.3 Kehittämisehdotukset vankilassa toteutettavasta ja vapautumisvaiheessa tapahtuvasta perhetyöstä

Pääloukka kehittämisehdotuksia vankeusaikaiseen perhetyöhön muodostuu kuudesta yläluokasta; Perhetyön kokonaisuuden kehittäminen, keskusteluapu vanhemmuuden tueksi, vertaistuen lisääminen, päihteettömyyden tukeminen, muutokset tapaamisjärjestelyihin sekä perheleirien lisääminen.

Vangit toivoivat vankeusajalle sekä vapautumisvaiheeseen **kokonaisvaltaista tukirakennetta perhetyöhön**. Perhetyön toivottiin olevan yksilöllistä, henkilökunnan toivottiin tunnistavan perhekeskeiset vangit sekä huomioivan heidän kohdallaan perheen tarpeet sekä joustavan tarvittaessa esimerkiksi ottamalla huomioon lapsen sairastumisen perhetapaamisia järjestettäessä. Perheasioihin toivottiin kaiken kaikkiaan enemmän panostamista. Kaikkiin vankiloihin toivottiin perhetyöstä vastaavaa henkilöä keskittymään ainoastaan perhetyöhön ja sen kehittämiseen. Vapautumisvaiheeseen kaivattiin systemaattista tukea.

“Et kaikissa vankiloissa olis joku, joka vastais siitä perhetyöstä ja perheistä kokonaisuutena.. tuo perhetyö vaatis niinku itsessään semmosen oman niinku henkilön, jonku sosiaali-alan niinku henkilön vankilaan keskittymään vain siihen niinkun toimenkuvaan.. mun mielestä niinku perheellisten kohdalla pitäis ottaa niinku enemmän huomioon se kokonaiskuva.”

“kun täälläkin annettais semmosille ihmisille, ketkä nyt on perhekeskeisiä niin vähän löysää narua niitten kans.”

“..siihen jonkinmoinen systeemi olis ihan hyvä. Se on aika monelle aika synkkä, kun toi portti aukee, ni sitten että pitäis siinä perheen kanssa ja muuta ja ittensä kanssa niinku vähän pelottaa, että mitä siitä tulee.”

Haastateltavat toivoivat **keskusteluapua vanhemmuuden tueksi**. Moni haastateltavista vangeista koki tarvitsevansa tukea vanhemmuuteensa. Esimerkiksi vanhemmuus vankilassa ja lapsen vierastaminen olivat asioita, joista haluttiin keskustella ja joihin toivottiin tukea. Haastateltavat toivoivat säännöllisiä keskusteluja erilaisilla kokoonpanoilla. Perhetapaamisiin toivottiin myös ajoittain ammattihenkilöä mukaan. Lisäksi ehdotettiin toiminnallista tukea, perhepäiviä ja keskusteluryhmää vaihtuvin teemoin.

“No kyllä varmaan ihan semmonen käytännön juttu et ku tyttärtä pääsee kahestaan tapaamaan ja hänkin on sen ikäinen et ruppee vähän vierastamaan... Et siihen sit keskustelemaan ulkopuolisen tahon kaa et miten mä pystyn tähän paremmin vaikuttamaan. Et sitä tähän vierastamiseen.”

“noi perheleirijutut, että sä pääset keskusteleen sen aviopuolison kanssa kautta ehkä lapsen kanssa. Että niitä vois olla vankilallakin, joku työntekijän kanssa niinkun tapaamisia, et siin ois sitte perhe mukana.”

“Mun mielestä isä-lapsiryhmä eli oikeesti tommonen ryhmämuotoinen perhetyö tai sit psykologinkin kanssa, ihan sama kenen kanssa. Mut siinä pääsis oikeesti käsittelee sitä asiaa et mitä niinku vanhemmuus on ja perhe on. Ne vois olla tommoseen suljettuun kivitaloon jo niin ku tosi isoja juttuja.. ja ois joka kerralle joku teema josta jutella. Et se oli ainakin meille tosi hyvä.”

Haastateltavat kaipasivat **vertaistukea** toisilta perheellisiltä vangeilta. Moni perheellinen vanki kokee samanlaisia haasteita. Vertaiskeskustelun kautta voi löytyä vastauksia mieltä painaviin kysymyksiin.

“tämmöstä perhetyötyyppistä vertaistukea. et kyllähän moni on perheellinen ja painii samojen ongelmien kans mitä tääl niinku ja ajatusten.”

“Niin ja en sit tiedä olisiko keskusteluapu ja vertaistuki sellaisia, no niihin ei nyt kaikki halua mennä mut ois niinku jotain mahdollisuut, mis sitä asiaa vois käsitellä.”

“vertaistuki puuttuu kaikista vankiloista,.. Mut sit kun me mennään tonne ryhmään, ni sit siel alkaakin yhtäkkiä tulla vastauksia, et mitäs helvettiä, et enhän mä ookaan yksin. Se on semmonen, mihin pitäis panostaa, koska se on yks tie,

miten sä saat tuotua ittes lähemmäs sun omaa perhettä. Se et sä saat ittes kuntoon.”

Haastateltavat toivoivat vankilalta enemmän **kannustusta päihdeettömyyteen**. Raitistumista tukevia rakenteita kaivattiin lisää vankeusajalle sekä vapautumisvaiheeseen. Päihdeettömyyttä tukevat keskustelut, vaatimus sitoutua päihdeettömyyteen tai päihdehoitoon sekä päihdetyöntekijöiden lisääminen vankiloihin olivat ehdotuksia raitistumista tukevista keinoista.

“pitäis enemmän tarjota vankiloissa. Osaavaa porukkaa keskustelemaan niistä ja useammin niinku. Kun se jo, et mä edes pääsin edes sieltä kivitälöstä avotaloon, piti edistää sitä jotain rangaistusajan suunnitelmaa, et niinku sit vasta kun mä olin käynyt pari kertaa keskusteleen siitä riippuvuudesta, mikä olis niinku jotain tunnin kolmessa viikossa. Kolmen viikon välein, niin, niin semmosta pitäis olla enemmän.”

“et vois olla yks koevapauden pakollisista ehdoista, et sä teet päihdetyötä ittes kans ja et siin olis joku porkkana ehkä.”

“Niin ku et semmonen mitä tänne kaivataan on päihdetyöntekijä ja perhetyöntekijä ja just niinku näillä nimikkeillä. Niin niin se olisi kova juttu. ja sitten olisi vielä Na-ryhmä et pitäisi päästä.”

Haastateltavat toivoivat **muutosta tapaamisjärjestelyihin**. Vangit kaipasivat enemmän perheen tapaamista joko vankilassa tai lomilla.

Tapaamisjärjestelyihin ehdotettiin lisäksi mahdollisuutta vaihtaa tapaaminen skype-tapaamiseksi esimerkiksi lapsen ollessa sairaana tai tapaamisten lisäksi järjestettäviä skype-tapaamisia, jolloin olisi mahdollista nähdä kotiin. Lapsen vierailut vankilassa ovat joskus hankalasti järjestettäviä. Tähän ehdotettiin ulkopuolista tahoja järjestämään valvottu lapsitapaaminen muualla kuin vankilassa.

“Et noit pitäis olla, kerran kahden kuukaudes kun sais tommosen jonku pienen jutun järjestettyä, mis sais likan kans olla tai lasten kans olla pari kolme päivää ni se olis tosi hyvä.”

“pitäis olla mun mielest sellanenkin, joku pieni niinku mahdollisuus, jos sul on joku oikeen selvä syy, ni sit vois tavallaan jollain toisel taval (lapsi sairastunut ja toive vaihtaa tapaaminen skypeksi).”

“skypet on mahdollisii nykyään ja kaikkii ne vaik sit viel lisäksi siihen esimerkiks, et sä näkisit tavallaan sinne kotiinkin ja sit olisit näin.”

“lasten tännekin saaminen heidän niinkun voi olla monella haastavaa. Et sit just pääsis, on se sit vaikka jossain, mikä se siel Nummessa on se tapaamisfirma kun järjestää niit valvottuja tapaamisia.”

Perheleirejä toivottiin järjestettävän **enemmän**. Leirejä koettiin olevan liian harvoin, etenkin kun niihin otetaan kerralla vain muutama perhe. Tärkeänä nähtiin myös, että lapsi näkisi isää muuallakin kuin vankilassa.

“Sit olis toi, et noit leirijuttuja olis enemmän, kun nythän on se perheleirihomma mutkun se on tosi harvoin.”

“Niitä on niitä kaikkia leirejä ja niitä vois olla muutaman kuukauden väleinki aina viikon mittasia perheleirejä ja kaikkia ja tämmösii just niinkun, me ei olla edes menty mutta.. Kyl mun mielesrä sen suhteen on vankilassa ihan hyvin tarjontaa.”

“ehkä liian vähän järjestetään tollasii leirejä.. Niit sais olla paljon enemmän kun niihin kuitenkin otetaan niin vähän ihmisii.. Se on kuitenkin tärkeätä et lapsi näkee isänsä jossain muualla kuin vankilassa.”

7 Tutkimuksen eettiset ja luotettavuuteen liittyvät kysymykset

7.1 Eettisyys

Tutkimus toteutettiin hyvää tieteellistä käytäntöä sekä ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisiä periaatteita noudattaen (TENK, 2021). Hankkeen tutkimussuunnitelman arvioi ja puolsi Turun ammattikorkeakoulun tutkimuseettinen toimikunta. Tutkimuseettinen toimikunta huolehtii ihmistieteisiin kuuluvan ei-lääketieteellisen tutkimuksen eettisen ennakoarvioinnin järjestämisestä korkeakoulun TKI-hankkeille.

Tutkimuslupaa haettiin ja lupa myönnettiin Lounais-Suomen rikosseuraamuskeskuksesta, johon kuuluvat Turun vankila, Köyliön vankila, Käyrän vankila, Huittisten vankila sekä Lounais-Suomen yhdyskuntaseuraamustoimisto (Kettunen, 2019).

Tutkimukseen osallistuneet vangit saivat tiedotteen (liite 2), jossa kerrottiin tutkimuksen tarkoituksesta, sen vapaaehtoisuudesta, tutkimustietojen luottamuksellisuudesta, anonymitetistä, oikeudesta keskeyttää tutkimus niin halutessaan sekä siitä, että haastattelu tullaan äänittämään. Ennen haastattelua tutkija varmisti vielä suullisesti tutkittavien halukkuuden osallistua tutkimukseen. Suullisen suostumuksen lisäksi tutkimukseen osallistuneet allekirjoittivat kirjallisen suostumuslomakkeen sekä taustatietolomakkeen (liite 3). Papereita säilytetään 5 vuotta eli 31.12.2027 saakka. Rekrytointitilanteessa saadut tiedot; haastateltavan nimi ja puhelinnumero tai sähköpostiosoite hävitettiin välittömästi haastattelun jälkeen. Nämä tiedot saatiin tutkittavalta itseltään. (Tietosuoja.)

Haastatteluissa käytiin läpi tutkittavien sekä heidän perheisiinsä liittyviä henkilökohtaisia ja arkaluontoisia asioita. Tämän vuoksi haastateltavien

anonymiteetin suojaaminen on tärkeää (Burns & Grove, 2005). Haastateltavien anonymiteettia pyrittiin parantamaan välttämällä sellaisten alkuperäisilmausten käyttöä, joista tutkimukseen osallistuneet saatettaisiin tunnistaa. Alaluokkien sisällöt pyrittiin kuvaamaan mahdollisimman yleisellä tasolla. Alkuperäisilmaukset koodattiin numeroin. Myös koodaukset poistettiin raportin ollessa valmis. Kokonaisia analyysitaulukkoja ei liitetty tutkimusraporttiin. (Vilka, 2021.)

Koska vankien voidaan katsoa vapautensa menettämisen puolesta kuuluvan haavoittuvaan kohderyhmään, tutkijan on syytä keskeyttää tutkimukseen osallistuminen, mikäli osallistuminen ei ole tutkittavan edun tai tahdon mukaista. Tällaista ei tässä tutkimuksessa tullut ilmi. Tutkimuksen aikana huolehdittiin, ettei tutkimuksesta aiheudu haittaa tutkittaville. Tutkimuksen arkaluontoisuus ja henkilökohtaisuus huomioitiin, haastattelussa edettiin tutkittavaa kuullen ja huomioiden. Tutkimusaineistoa pääsi käsittelemään tai näkemään etukäteen nimetty tutkimusryhmä. (Leino-Kilpi & Välimäki, 2014; TENK, 2021.)

7.2 Luotettavuus

Haastattelujen luotettavuutta pyrittiin lisäämään perehtymällä aihepiiriin huolellisesti. Käsiteltävät teemat valittiin perehtymisen pohjalta. Litterointi tehtiin tarkasti tutkittavan puhetta seuraten. Raportoinnissa käytettiin haastateltujen autenttisia ilmaisuja havainnollistamaan vuoropuhelua ja päättelyä. Tutkijan tulkinnat pyrittiin tekemään mahdollisimman tarkasti tutkittavan käsitystä vastaten. Jotta tutkimus olisi mahdollisimman puolueeton ja arvovapaa, pyrittiin kaikki tutkimuksen vaiheet kuvaamaan mahdollisimman läpinäkyvästi. ((Vilka 2021, 196,198.)

Se, että tutkija työskentelee itse vankien parissa vaikuttaa herkästi tehtyihin tulkintoihin ja arvoihin, mahdollisesti myös tutkittavien vastauksiin. Toisaalta tutkijan perehtyneisyys ja esiyymmärrys tutkittavasta aiheesta ja tutkittavista ryhmänä voi auttaa tutkittavia puhumaan henkilökohtaisista ja

arkaluonteisistakin asioista sekä tutkijaa ymmärtämään syvemmin tutkittavaa aihetta. Haastattelut nauhoitettiin kahdella laitteella ja tehtiin pääasiassa kahden tutkijan toimesta. Luotettavuutta pyrittiin lisäämään vertaamalla havaintoja haastatteluista. Analyysi muodostui yhteisen ymmärryksen pohjalta. (Vilka 2021, 198.)

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointiin vaikuttavat tutkija itse ja hänen rehellisyytensä, haastattelutilanne, haastattelun sisältö, aineiston laatu, analyysi sekä tulosten esittäminen. Teemahaastattelurunko oli laaja ja antoi tutkittavalle paljon tilaa puhua. Haastatteluista tuli melko pitkiä, mikä hankaloitti aineiston pelkistämistä. Suurella osalla tutkittavista oli perhetyön kokemuksia useista eri vankiloista ja usealta vankeustuomiolta, mikä laajensi myös aineiston sisältöä. Aineistoa pelkistettiin ja käytiin läpi useita kertoja, jotta se kuvaisi mahdollisimman luotettavasti tutkittavaa ilmiötä. (Vilka, 2021.)

Teemahaastattelu menetelmänä antaa tietoa tutkimuksen kohteesta ja se sopii erityisen hyvin kokemusten tutkimiseen. Kaikki teemat pyrittiin käymään läpi, vaikka haastattelu eteni kaikkien tutkittavien kanssa omalla tavallaan. Luotettavuuden arviointia pyrittiin tekemään koko tutkimusprosessin ajan suhteessa teoriaan, analyysitapaan, tutkimusaineiston ryhmittelyyn, tulkintaan, tuloksiin ja johtopäätöksiin. (Vilka 2021, 197.)

8 Pohdinta

8.1 Vankien kokemuksia perhetyöstä

Aiemman tutkimuksen mukaan sosiaalinen tuki ja mielekäs kommunikointi perheenjäsenten kanssa, perhe-elämään keskittyvät tukiohjelmat sekä mahdollisuus yksilölliseen neuvontaan perheen tarpeisiin vastaamiseksi ovat vankien keskeisimmät perustarpeet suhteessa perhesuhteisiin (Bartlet & Eriksson, 2018; Pierce, 2015; Waldegrave & Woodall, 2015). Tämän tutkimuksen vangit nostivat esiin samankaltaisia asioita.

Tutkittavat kokivat saaneensa neuvoja ja tukea esimerkiksi lapsen kanssa kommunikointiin. Moni tutkittavista koki hyötynensä yksilökeskusteluista ammattilaisen kanssa. Avoin ja myönteinen perheen kohtaaminen sekä rohkaiseva palaute toimivat positiivista vanhemmuutta edistäen. Useimpien aiempien tutkimusten mukaan rikollisuuden sukupolvien välistä vaikutusta ehkäisevien toimenpiteiden tulisi kohdistua juuri perhetekijöihin, joissa positiivista vanhemmuutta on korostettu. (Norman & Enebrink, 2020.)

Lapsiystävällisten, perheille suunniteltujen tapaamistilojen on todettu edistävän positiivista vuorovaikutusta perheenjäsenten välillä. Ympäristötekijöiden lisäksi valvontahenkilökunnan asenteiden ja käyttäytymisen vankilan vierailijoita kohtaan katsotaan vaikuttavan vierailukokemukseen. (Myers ym. 2017; Pierce, 2015.) Turvallisuuden tunne jo ennestään jännittyneissä perhesuhteissa on olennainen, huomioitava asia (Myers ym. 2017; Pierce, 2015).

Ympäristön merkitys sekä perheen tarpeiden huomioiminen perhetapaamisia järjestettäessä nousivat esiin myös tässä tutkimuksessa. Moni haastateltavista koki ympäristön vaikuttavan tapaamisten onnistumiseen. Vartijan läsnäolo koettiin ajoittain häiritsevänä lapsitapaamisessa. Arkiset asiat, kuten ruoanlaitto, syöminen tai perheen läheltä herääminen koettiin perhesuhteita lähentävänä

tekijänä. Säännölliset tapaamiset ja perhetapaamiset nähtiin tärkeänä. Aiempi tutkimus korostaa, että läsnäolo lapsen elämässä auttaa vuorovaikutussuhteen luomisessa lapsen kanssa, erossaolo voi tarkoittaa ongelmia vanhemmuuteen kiinnittymisessä (Mok ym. 2018).

Tutkittavat vangit nostivat esiin vertaistyyön ja perheleirit merkittävinä perhetyön muotoina. Vertaistyyö nähtiin tärkeänä sekä vangille että lapselle, jonka vanhempi on vankilassa. Vankeusaikana toteutettu perhetyö ja vanhemmuuden tuki ovat osoittautuneet tehokkaiksi monissa tutkimuksissa. Vanhemmuuden ohjelmat ovat vahvistaneet vanhemmuuden roolia, lisänneet empatiakykyä ja alentaneet stressitasoja. Ohjelmilla on havaittu olevan vaikutusta myös lapsen käytöksen paranemisessa sekä vanhempien uusintarikollisuuden vähenemisessä. (Butler ym. 2018; Myers ym. 2017; Burton-Smith & McCanthy, 2016; Pierce, 2015; Knutz ym. 2023.)

Tutkittavien vankien kokemukset vankilassa tehtävästä perhetyöstä korostavat lapsen huomioimisen tärkeyttä sekä erilaisten tukitoimien merkitystä perhesuhteiden ylläpitämisessä ja vahvistamisessa. Lapsen osallistuminen tapaamisiin ja perheleireille nähdään positiivisena asiana, mikä voi edistää sekä vanhemman että lapsen kokemusta ja vuorovaikutusta (Norman & Enebrink, 2020). Tutkittavien kokemukset vankeusaikaisesta perhetyöstä tukevat aiempien tutkimusten tuloksia vahvojen perhesuhteiden tärkeydestä ja perhetyön vaikutuksista perheisiin. (Butler ym. 2018; Myers ym. 2017; Burton-Smith & McCanthy, 2016; Pierce, 2015.)

8.2 Perhetyön vaikutukset vankien kokemana

Tämän tutkimuksen vangit kokivat vankeusaikaisen perhetyön vahvistaneen vanhempi-lapsi-suhdettaan sekä perhesuhteitaan. Usea tutkittavista kertoi

havainneensa paranemista vuorovaikutuksessa lastensa kanssa sekä perheen yhteenkuuluvuuden vahvistumista. Ymmärrys oman toiminnan vaikutuksesta perheeseen oli lisääntynyt.

Aiempi tutkimus tukee näitä havaintoja. Se on osoittanut, että vankien perhesuhteiden vahvistaminen voi vähentää rikosten uusimista ja edistää lapsen hyvinvointia. Osallistuminen vanhemmuuden ohjelmiin ja perhetyöhön voi parantaa vuorovaikutusta lapsen kanssa, lisätä perhesuhteiden laatua ja vahvistaa perheyhteyttä. (Butler, 2018; Knutz ym. 2023.)

Perhekeskeiset interventiot vankilassa voivat myös vaikuttaa myönteisesti vanhemman ja lapsen väliseen suhteeseen, lapsen käyttäytymiseen ja hyvinvointiin. Näiden interventioiden tavoitteena on tukea vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta, lisätä vanhemman osallistumista lapsen elämään ja vahvistaa perheyhteyttä. (Butler ym. 2018; Myers ym. 2017; Burton-Smith & McCanthy, 2016.)

Tämän tutkimuksen vangit olivat motivoituneita osallistumaan perhetyöhön ja kokivat tarvitsevansa tukea vanhemmuuteensa. Vankeusaika nähtiin mahdollisuutena oman kuntoutumisen kannalta. Aiemman tutkimuksen mukaan vangit, joiden perhesuhteet paranevat vankeusaikana, uusivat epätodennäköisemmin rikoksensa. Perhekontaktien ylläpitäminen ja parantaminen voivat myös vähentää sukupolvien yli jatkuvaa rikollisuutta. (Butler ym. 2018; Myers ym. 2017; Burton-Smith & McCanthy, 2016.)

Perhetyöllä on merkittävä vaikutus vankien perhesuhteisiin. Sen avulla voidaan edistää perheiden hyvinvointia, vähentää rikosten uusimista ja tukea lapsen kehitystä. On tärkeää tarjota tukitoimia ja resursseja, jotka edistävät positiivista vuorovaikutusta perheenjäsenten välillä ja tukevat perhesuhteiden vahvistumista. (Norman & Enebrink, 2020.)

8.3 Kehittämisehdotukset

Tämä tutkimus nosti keskeisiksi kehittämistarpeiksi perhetyön kokonaisuuden kehittämisen. Vankiloihin toivottiin perhetyöstä vastaavaa henkilöä, vapautumisvaiheeseen kaivattiin kokonaisvaltaista tukirakennetta. Vanhemmuuden tukeminen nähtiin tärkeänä. Vanhemmuuteen kaivattiin konkreettista tukea esimerkiksi lapsen kanssa keskusteluun sekä keskustelumuotoista tukea vanhemmuuden kysymyksiin. Vertaistukea ja perheleirejä toivottiin lisättävän kaikkiin vankiloihin. Keskeisenä kehittämisehdotuksena tutkittavat nostivat myös vanhemman päihteettömyyden tukemisen.

Aiempien tutkimusten valossa perhetyön monipuolistaminen eri muodoilla ja käytännöillä on tärkeää. Lisäämällä erilaisia interventioita, ryhmiä, yksilökeskusteluja ja tapahtumia voidaan paremmin tavoittaa erilaisia perheitä ja tarpeita. Aiempien tutkimusten ja tämän tutkimuksen perusteella korostuu yhteistyön merkitys eri tahojen, kuten kolmannen sektorin ja viranomaisten kanssa. Yhteistyötä tulisi vahvistaa ja verkostoitumista lisätä, jotta saataisiin paremmin vastattua perheiden tarpeisiin. (Knutz, 2023; Butler ym. 2018; Myers ym. 2017; Burton-Smith & McCanthy, 2016; Pierce, 2015.)

Vertaisoppiminen ja sitoutuminen ovat keskeisiä tekijöitä perheiden tukemisessa. Tulevaisuudessa on tärkeää vahvistaa vertaistuen kulttuuria ja edistää sitoutumista entistä tehokkaammin vanhemmuuden ohjelmissa (Butler ym. 2018). Sekä aiempien tutkimusten että tämän tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että positiivisen ja rakastavan vuorovaikutuksen merkitys vanhemman ja lapsen välillä on ensisijaisen tärkeää. Vankeusajan perhetyössä on olennaista keskittyä positiivisen vuorovaikutuksen tukemiseen, kuten Lamb ja Griffiths (2019) ovat esittäneet.

9 Johtopäätökset ja jatkotutkimusehdotukset

Tämän tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että vankeudenaikainen perhetyö on tärkeä osa vankien kuntoutumista ja perhesuhteiden ylläpitämistä. Tutkimuksen avulla saadut vankien kokemukset ja kehittämissuhteet tarjoavat arvokasta tietoa perhetyön nykytilanteesta sekä mahdollisuuksista sen kehittämiseen tulevaisuudessa. On tärkeää huomioida vankien tarpeet ja toiveet perhetyön suhteen, jotta se voi todella tukea perhesuhteiden vahvistumista ja vankeusajan yli ulottuvaa kuntoutumista.

Jatkossa olisi olennaista syventyä enemmän konkreettisiin kehittämistoimenpiteisiin ja arvioida niiden toteutettavuutta käytännön tasolla. Lisäksi tulosten ja suositusten jakaminen alan ammattilaisten ja päätöksentekijöiden kanssa voisi edistää perhetyön kehittämistä vankiloissa. Olisi hyödyllistä jatkaa tutkimusta laajemmalla otannalla ja erilaisissa vankilaympäristöissä, jotta saataisiin monipuolisempi kuva vankien sekä heidän perheidensä tarpeista perhetyön suhteen. Yhteistyön lisääminen eri toimijoiden, kuten vankilan, lastensuojelun ja kolmannen sektorin välillä voisi myös olla tutkimusaiheena, jotta saataisiin kokonaisvaltaisempi kuva vankien perhesuhteiden tukemisesta ja mahdollisuuksista tehostaa yhteistyötä eri tahojen välillä.

Lähteet

Burton-Smith, I & McCanthy, R. 2016. The effects of prisoner attachment to family on re-entry outcomes: A longitudinal assessment. *The British journal of criminology*: march 2017, 57(2): 463-482. Viitattu 10.10.2023.

<https://doi.org/10.1093/bjc/azv129>

Burns, N. & Grove, S.K. 2005. *The Practice of Nursing Research. Conduct, Critique and Utilization*. 5th edition. Elsevier Saunders. USA. Viitattu 10.10.2023. file:///C:/Users/K%C3%A4ytt%C3%A4j%C3%A4/Downloads/steele-2005-book-review-the-practice-of-nursing-research-conduct-critique-and-utilization-(5th-ed-).pdf

Butler, M., Andrew, P & Devaney, J. 2018. Design prison-based parenting programs to maximize their outcomes: may 2019, 63(7): 975 -992. Viitattu 10.8.2023.

<https://journals-sagepub-com.ezproxy.turkuamk.fi/doi/epub/10.1177/0306624X18811590>

Civil, T, Abrahamsson, O, Mäki-Fossi, S. & Miettunen, N. 2019. *Systeeminen lastensuojelu monitoimijaisuuden ja osallisuuden varmistavana verkostotyönä*. Työpaperi 34/2019. Helsinki: THL. Viitattu 10.9.2023.

<https://thl.fi/julkaisut/julkaisusarjat/tyopaperi>

Clondy, A & Maguire, M. 2017. Prisoners and their children: An innovative model of whole family support. Viitattu 8.10.2023.

https://www.researchgate.net/publication/322032289_Prisoners_and_their_children_An_innovative_model_of_'whole_family'_support

DeHart D, Shapiro, C & Clone, S. 2018. The pill line is longer than the chow line: The impact of incarceration on prisoners and their families. Viitattu 10.10.2023.

<https://journals-sagepub-com.ezproxy.turkuamk.fi/doi/epub/10.1177/0032885517753159>

Enroos, R. 2014. *Lastensuojelua vankilassa, Instituutioiden tilat ja rajat vankilan perheosastolla*. Viitattu 8.10.2023.

<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116301/enroos.pdf?sequence=1&isAllowed>

Ensi- ja turvakotien liitto, 2019. Vangin perheen polku, Työkalun avulla tuetaan vankien perheitä. Viitattu 8.10.2023. <https://ensijaturvakotienliitto.fi/vangin-perheen-polku-tyokalun-avulla-tuetaan-vankien-perheita/#>

Ensi- ja turvakotien liitto, Kantahameenperhetyö, Vankilan perheosasto. Viitattu 8.10.2023.
<https://ensijaturvakotienliitto.fi/kantahameenperhetyo/ammattilaiselle/vankilan-perheosasto/>

Ensi- ja turvakotien liitto, Tietoa liitosta. Näin me autamme. Viitattu 8.10.2023.
<https://ensijaturvakotienliitto.fi/tietoa-liitosta/nain-me-autamme/>

Ensi- ja turvakotien liitto, Tietoa liitosta, Hankkeet. Viitattu 8.10.2023.
<https://ensijaturvakotienliitto.fi/lapinensijaturvakoti/yhdistys/hankkeet/>

Euroopan neuvoston ministerikomitean jäsenvaltioille antama suositus CM/Rec(2018)5. Viitattu 8.10.2023. <https://rm.coe.int/16809e3c0d>

Graneheim, U.H. & Lundman, B. 2004. Qualitative content analysis in nursing research: Concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse education today* 24, 105- 112. Viitattu 10.10.2023. <https://www-sciencedirect-com.ezproxy.turkuamk.fi/science/article/pii/S0260691703001515>

Grönfors, M. 1985. Kvalitatiiviset kenttätömenetelmät. Juva: Werner Söderström osakeyhtiö.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi

Humphreys, K. 2018. Future Directions in the Study and Treatment of Parent–Child Separation. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 48,1, 166–178. Viitattu 19.12.2023. <https://janet.finna.fi>, ProQuest Central

Jutila, E. 2018. Vankien oikeudet vankeusrangaistuksen aikana. Näkökulmana vankeuslaki ja perusoikeudet, Jyväskylän yliopisto. Viitattu 10.8.2023.
<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/72208/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-202010166255.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Kankkunen, P. & Vehviläinen-Julkunen, K. 2013. Tutkimus hoitotieteessä. 3. Helsinki: Sanoma pro.

- Kettunen, J. 2019. Vastuullinen tiede. Viitattu 15.3.2024.
<https://vastuullinentiede.fi/fi/tutkimuksen-suunnittelu/selvita-tarvitsetko-tutkimuksellesi-luvan>
- Knutz, E, Markussen, T. & Kjaer Minke, L. 2023. Doing family: Imprisoned parents as collaborators. Viitattu 10.12.2023. <https://doi.org/10.1111/hojo.12534>
- Kriminaalihuollon tukisäätiö. 2023. Perheleirit. Viitattu 8.8.2023.
<https://www.krits.fi/saatio/palvelumme/lapsijalaheistyo/seuraava-leiri-ja-hakeminen/>
- Kriminaalihuollon tukisäätiö. 2022. Tutustu säätiöön. Viitattu 8.8.2023.
<https://www.krits.fi/saatio/tutustu-saatioon/>
- Kriminaalihuollon tukisäätiö. 2022. Lapsi- ja läheistyö. Viitattu 8.8.2023.
<https://www.krits.fi/saatio/palvelumme/lapsijalaheistyo/>
- Kriminaalihuollon tukisäätiö. Vanhemmuuden hoitaminen vankilassa. Viitattu 10.12.2023. <https://www.krits.fi/tietoa/perhe-ja-parisuhde/vanhemmuuden-hoitaminen-vankilassa/>
- Lamb, J & Griffiths, M. 2019. Why can't dad come home? Community practitioner: no 2019, 92(6): 33-35. Viitattu 8.8.2023. <https://web-p-ebscobhost-com.ezproxy.turkuamk.fi/ehost/detail/detail?vid=18&sid=996de7c4-f028-4b7f8bbb51026bebd1ac%40redis&bdata=JnNpdGU9ZWwhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#AN=139850830&db=ccm>
- Lassila, T. & Suonio, M. Lapsen etu ja vanhemman vankeus – lapsen edun toteutumisen ja vanhemmuuden tukemisen haasteet vankilan ja lastensuojelun viranomaisyhteistyössä. Teoksessa: Petrelius, P.& Erikson, P. Uudistuva lastensuojelu – kohti asiakkaiden ja ammattilaisten yhteistoimintaa. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Työpaperi 32/2018. (210 -220). Helsinki: THL. Viitattu 4.9.2023
- Leino-Kilpi H. & Välimäki M. 2014. Etiikka hoitotyössä. Sanoma Pro Oy. Helsinki.
- Liimatainen, A & Rantala, K. 2016. Vankeuslakiuudistuksen arviointitutkimuksen yhteenveto. Viitattu 10.9.2023.
https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/170067/Katsauksia_17_Liimatainen_Rantala_2016.pdf

- Mieli.fi. 2023. Lapset puheeksi menetelmä. Viitattu 8.8.2023.
<https://mieli.fi/materiaalit-ja-koulutukset/tietoa-mielenterveyden-vahvistamisesta/perheet/toimiva-lapsi-ja-perhe-tyo/lapset-puheeksi-menetelma/>
- Miller, K. 2006. The Impact of Parental Incarceration on Children: An Emerging Need for Effective Interventions. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 472–486. Viitattu 19.12.2023. <https://janet.finna.fi>, ProQuest Central
- Mok, P., Astrup, A., Carr, M., Antonsen, S., Webb, R. & Pedersen, C. 2018. Experience of Child–Parent Separation and Later Risk of Violent Criminality. *American Journal of Preventive Medicine*, 178–186. Viitattu 8.10.2023
<https://janet.finna.fi>, ProQuest Central.
- Muenther, L & Charles, P. 2020. A qualitative exploration of reentry service needs: The case of fathers returning from prison. Viitattu 5.10.2023. <https://web-p-ebSCOhost-com.ezproxy.turkuamk.fi/ehost/detail/detail?vid=7&sid=996de7c4-f028-4b7f-8bbb-51026bebd1ac%40redis&bdata=JnNpdGU9ZWWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#AN=144497734&db=ccm>
- Myers, H, Segal, L, Lopez, D, Li, W & Preen, DB. 2017. Impact of family-friendly prison policies on health justice and child protection outcomes for incarcerated mothers and their dependent children: a cohort study protocol. Viitattu 10.8.2023. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/28838893/>
- Norman, A, Enebrink, P. 2020. Evaluation of the For Our Childrens Sake intervention, parental support inprison to influence positive parenting: study protocol for a controlled trial. Viitattu 8.8.2023.
<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32513881/>
- Nosek, M., Stillman, J. & Zachary, W. 2019. Youth Experiences of Parent Incarceration: Doing Time From Both Sides. *Journal of Psychosocial Nursing & Mental Health Services*, 22–29. Viitattu 8.8.2023. <https://janet.finna.fi>, ProQuest Central.
- Perusturvaliikelaitos Saarikka. 2023. Lapset puheeksi. Viitattu 8.8.2023.
https://www.saarikka.fi/sites/default/files/tiedostot/Palvelut/LapsetPuheeksi_esite_ky.pdf
- Perry, S. 2016. *Community practioner*, jul 2016, 89(7): 24-27. Viitattu 8.8.2023.
<https://web-p-ebSCOhost->

com.ezproxy.turkuamk.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=f7e687a8-2319-46af-b6e9-fdb3452b79fa%40redis

Pierce, M. 2015. Male inmate perceptions of the visitation experience: Suggestions on how prisons inmate-family relationships. The prison journal 2015. Vol. 95(3), 370-396. Viitattu 8.8.2023. <https://journals-sagepub-com.ezproxy.turkuamk.fi/doi/pdf/10.1177/0032885515587471>

Rikosseuraamuslaitoksen tilastoja-sarja. 2022. Viitattu 4.8.2023. https://www.rikosseuraamus.fi/material/sites/rise_ja_rskk_yhteiset/dokumentit/p8tplqmq0/RISE_Tilastollinen_vuosikirja_2022_FI.pdf

Rikosseuraamuslaitos. 2017. Rikosseuraamuslaitoksen tilastollinen vuosikirja. Viitattu 8.8.2023. <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/ajankohtaista/julkaisut/tilastollinenvuosikirja.html>

Rikosseuraamuslaitos. 2019. Lapsi- ja perhetyön linjaukset. Viitattu 8.8.2023. https://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-muut/6G5krDHMF/Lapsi-ja_perhetyon_linjaukset_2019.pdf

Soulder, V & Mc Arthur, M. 2018. Representing childrens or prisoners in the public domain: Comparing children's views and policy documents: aug 2018: 73(1): 118-130. Viitattu 8.8.2023. <https://doi-org.ezproxy.turkuamk.fi/10.1080/0312407X.2018.1492623>

TENK. 2021. Hyvä tieteellinen käytäntö. Viitattu 8.8.2023. <https://tenk.fi/fi/tiedetilppi/hyva-tieteellinen-kaytanto-htk>

Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Työpäperi 32/2018. (210 -220). Helsinki: THL. Viitattu 8.8.2023. <https://thl.fi/julkaisut/julkaisusarjat/tyopaperi>

THL. 2020. Käsikirjat, Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 8.8.2023. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/vanhemmanvankeusrangaistus/vankilan-perheosasto-thl>

THL. 2022. Lapset, nuoret ja perheet, Perhetyö. Viitattu 8.8.2023. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/sosiaalipalvelut/perhetyo>

THL. 2024. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 2.5.2024.

<https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/vanhemman-vankeusrangaistus>

THL. 2022. Sukupuolten tasa-arvo. Tasa-arvon tila, Perheet ja vanhemmuus, Perheiden moninaisuus. Viitattu 8.8.2023. <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/tasa-arvon-tila/perheet-ja-vanhemmuus/perheiden-moninaisuus>

Tietosuoja, Tietosuojavaltuutetun toimisto. Viitattu 18.8.2023.

<https://tietosuoja.fi/aineiston-havittaminen-anonymisointi-tai-arkistointi-tutkimuksen-paattyessa>

Tuomi, T & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Tammi

Unicef 2022. Lapsen oikeuksien sopimus. Viitattu 8.8.2023.

<https://www.unicef.fi/tyomme/lapsen-oikeudet/lapsen-oikeuksien-sopimus>

Vasso. 2022. Systeminen työote osana TOP-hanketta. Viitattu 18.5.23.

<https://vasso.fi/systeminen-toimintamalli-osana-top-hanketta/>

Vilka, H. 2021. Tutki ja kehitä. 5. painos. Jyväskylä, PS-kustannus

Waldegrave, K & Woodall, J. 2015. Exploring the impact of paternal imprisonment on infant mental health. *Community practioner*: jun 2015, 88(6): 42-46. Viitattu 18.8.23. <https://web-p-ebscohostcom.ezproxy.turkuamk.fi/ehost/detail/detail?vid=19&sid=996de7c4-f0284b7f8bbb51026bebd1ac%40redis&bdata=JnNpdGU9ZWwhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#AN=102950587&db=ccm>

Whittemore, JE & Knafl, K. 2005. The Integrative review: updated methodology. *Journal of Advanced Nursing* 52(5), 546– 553

Liite 1

Tutkittavien suostumuslomake

Suostumus haastatteluun Perheellisten vankien mielenterveyden edistäminen perhetyön avulla-tutkimuksessa

Olen saanut tiedot tutkimuksesta ja sen tavoitteista, haastattelun käytännön toteutuksesta ja haastattelussa käsiteltävistä aiheista. Minulle on annettu mahdollisuus esittää lisäkysymyksiä tutkimuksesta.

Olen saanut tiedon henkilötietojen käsittelystä tutkimuksessa. Minulle on luvattu, että tietojani käsitellään huolellisesti, nimettömästi ja tietoturvasääntöjen mukaisesti, eikä niitä luovuteta ulkopuolisille. Tiedän, että osallistumiseni haastatteluun on vapaaehtoista. Voin halutessani olla vastaamatta joihinkin kysymyksiin, voin keskeyttää haastattelun tai peruuttaa osallistumiseni tutkimukseen. Paikka ja päivämäärä

Suostun tutkimushaastatteluun

Henkilön nimi

Suostumuksen vastaanottaja

Tutkijan nimi

Liite 2

TIEDOTE TUTKIMUKSESTA

Tutkimuksen nimi

Perheellisten vankien mielenterveyden edistäminen perhetyön avulla

Pyyntö osallistua tutkimukseen

Olet lähettänyt kiinnostuksesi osallistua tutkimukseen. Tämän vuoksi pyydämme Sinua mukaan haastattelututkimukseen, jossa selvitetään minkälaista perhetyötä vankiloissa toteutetaan nykyisin ja miten sitä pitäisi kehittää tulevaisuudessa. Samalla kuvataan perhetyön vaikutuksia vankilasta vapautuneiden mielenterveyteen ja vuorovaikutukseen lapsen kanssa haastateltavien itsensä kuvaamana. Tutkimuksen kautta on mahdollista kehittää tulevaisuuden perhetyötä vankilassa, koevapaudessa ja heti vapautumisen jälkeen.

Tämä tiedote kuvaa tutkimusta ja Sinun mahdollista osuuttasi siinä.

Osallistumisen vapaaehtoisuus

Tähän tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Voit kieltäytyä osallistumasta tutkimukseen tai peruuttaa suostumuksen syytä ilmoittamatta, milloin tahansa tutkimuksen aikana.

Lue rauhassa tämä tiedote. Jos Sinulla on kysyttävää, voit keskustella hanketyöntekijöiden kanssa. Jos päätät osallistua tutkimukseen, allekirjoita erillinen suostumuslomake

Tutkimuksen toteuttaja

Tutkimuksen toteuttaja on Turun ammattikorkeakoulu, joka vastaa tutkimuksen yhteydessä tapahtuvan henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuudesta (EU:n tietosuoja-asetus). Tutkimuksen käytännön toteutuksesta vastaa Turun ammattikorkeakoulu ja sosiaali- ja perhepalveluita tuottava Sopiva Oy, joka toimii tutkimuksessa ostopalvelun toteuttajana rekrytoinnin, haastattelujan ja raportoinnin osalta. Tutkimusta rahoittaa Kristillinen Suojakotisäätiö.

Tutkimuksen tausta ja tarkoitus

Rikosseuraamuslaitoksen selvityksen (2018) mukaan lapsi- ja perhetyön tulee olla osa koko henkilöstön työtä. Kaikessa henkilökunnan toteuttamassa lähityössä ja päätöksenteossa, tulee ottaa huomioon lapsen etu ja lapsiystävälliset käytännöt. Lassilan ja Suonion (2018)

Liite 3

Taustatietolomake

Haastattelun taustatietolomake:

Sukupuoli: _____

Ikä vuosina: _____ vuotta

Koulutustausta: _____

Kuinka pitkä vankeusaika oli viimeisimmässä tuomiossasi: ____ v ____ kk

Kuinka kauan olet ollut siviilissä viimeisimmän vankeustuomion jälkeen:
_____ vuotta _____ kuukautta

Kuinka monta lasta sinulla on ja minkä ikäisiä he ovat:

Parisuhdetilanne vankeusaikana tai heti sen jälkeen:

Liite 4

Teemahaastattelurunko

Elämä lapsen/puolison kanssa ennen vankeutta.

Millainen oli elämäntilanteesi?

Kenen/ keiden kanssa asuit?

Lapsen yhteishuoltajuus/yksinhuoltajuus?

Millainen isä olit ennen vankeutta? Vahvuutesi, haasteesi, toiveesi.

Millainen suhde sinulla oli lapseesi/lapsiisi ennen vankeusrangaistusta?

Kerro nykyisestä elämäntilanteestasi.

Keitä perheeseesi kuuluu?

Milloin ja kuinka paljon vietät aikaa lapsesi/ lastesi kanssa?

Mitä teet lapsesi/ lastesi kanssa?

Millainen isä sinä olet tällä hetkellä? Millainen suhteesi lapseen/ lapsiin on?

Vahvuutesi, haasteesi, toiveesi.

Muuttiko vankeus jotenkin tapaasi olla isä? Jos muutti niin, mikä vaikutti muutokseen?

Miten usein tapaat/ tapasit lastasi/lapsiasi vankeuden aikana?

Vankeusaikainen tai vapautumisvaiheen perhetyö

Liite 4

Millaista apua sait vanhemmuuden kysymyksiin vankeusaikana?

Kenen kanssa keskustelit isänä olemisesta vankilassa?

Mikä sinusta toimi hyvin?

Millaista apua ja tukea koit tarvitsevasi tai olisit toivonut saavasi?

Minkälaista perhetyötä sinulle tarjottiin vankeuden aikana?

Miltä taholta sait perhetyötä?

Oliko perhetyötä koevapauden aikana? Entä vapauduttuasi?

Tarjottiinko perhetyötä automaattisesti vai pyysitkö sitä itse?

Mitä perhetyö sisälsi? Kerrotko esimerkkejä?

Millaisia vaikutuksia perhetyöllä oli?

Millainen vaikutus perhetyöllä oli omaan jaksamiseen?

Miten perhetyö tuki vanhempi- lapsi- suhdetta?

Miten se vaikutti parisuhteeseen?

Miten vankeuden aikana lapsenne huomioitiin perhetyön osalta?

Minkälaisia kehittämissuhteita

Tai ajatuksia sinulla olisi vankilassa toteutettavalle perhetyölle?

Vapautumisvaiheessa tapahtuvalle perhetyölle?

Vapautumisen jälkeen toteutettavalle perhetyölle?

